

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Факультет фінансовий
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: Еволюція методичних підходів до обчислення
кредитного ризику та їх вплив на фінансову стійкість банків

Виконав: здобувач освіти групи ФК23-1зм
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»

Руденко Маргарита Михайлівна
(прізвище, ім'я та по-батькові)

Керівник: к.е.н., доц. Губа М.О.

Рецензент _____

(місце роботи)

_____ (посада)

_____ (науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Руденко М.М.. Еволюція методичних підходів до обчислення кредитного ризику та їх вплив на фінансову стійкість банку

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2025.

У роботі розглянуто сутність кредиту та кредитного ризику банку, вплив кредитного ризику на фінансову стійкість банку. Проаналізовано організаційно-економічну структуру АТ «Ідея Банк» та аналіз фінансового стану. Розглянуто особливості управління кредитним ризиком та методи мінімізації.

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 77 сторінках містить 9 таблиць, 11 рисунків, 2 додатки. Список використаних джерел включає 56 найменувань.

Ключові слова: фінансова стійкість, банк, рентабельність, фінансові ризики, кредит, кредитний ризик

ANNOTATION

Rudenko M.M. Evolution of Methodological Approaches to Credit Risk Assessment and Their Impact on Bank Financial Stability

Master's Thesis for obtaining the Master's Degree in Specialty 072 "Finance, Banking, Insurance, and Stock Market." – University of Customs and Finance, Dnipro, 2025.

The thesis examines the essence of credit and credit risk in banks, as well as the impact of credit risk on a bank's financial stability. It analyzes the organizational and economic structure of JSC "Idea Bank" and evaluates its financial condition. Particular attention is paid to credit risk management features and methods of its mitigation.

The Master's thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, references, and appendices. It spans 77 pages and includes 9 tables, 11 figures, and 2 appendices. The reference list contains 56 sources.

Keywords: financial stability, bank, profitability, financial risks, credit, credit risk

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ ТА ПІДХОДИ ДО ЙОГО ОБЧИСЛЕННЯ	7
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОЦІНКА КРЕДИТНОГО РИЗИКУ АТ «ІДЕЯ БАНК»	23
2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ «Ідея Банк»	23
2.2. Економічний аналіз АТ «Ідея Банк» та оцінка його фінансового стану	25
2.3. Оцінка кредитного ризику АТ «Ідея Банк»	37
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКУ	48
3.1. Підвищення ефективності управління кредитним ризиком	48
3.2. Напрями мінімізації кредитного ризику банку	61
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	78
ДОДАТКИ	83

ВСТУП

Актуальність дослідження. Кредитний ризик є одним із найважливіших і найбільш поширених ризиків для банківських установ. Цей ризик традиційно займає лідируючі позиції, оскільки може призвести до значних фінансових втрат як для окремих банків, так і для банківської системи в цілому.

Надмірний кредитний ризик часто призводить до погіршення якості кредитного портфеля, що, в свою чергу, може спричинити зниження капіталу, погіршення ліквідності банку та втрату конкурентних переваг.

Причини низької якості кредитного портфеля часто коріняться в світових економічних кризах і загальній нестабільності економіки, які є одними з найбільш важливих факторів.

Попри те, що частина проблемної заборгованості покривається резервами, збереження негативних економічних тенденцій може ще більше посилити тиск проблемних кредитів на фінансову стабільність та конкурентоспроможність банків в Україні. Тому в умовах економічної нестабільності надзвичайно важливо розробляти ефективні механізми управління кредитним ризиком, які зможуть мінімізувати негативні наслідки таких ризиків. Зокрема, необхідно детальніше дослідити причини виникнення проблемних кредитів в Україні та проаналізувати регуляторну базу, що визначає управління кредитним ризиком у банківській сфері, а також знайти шляхи для стимулювання та підвищення прибутковості кредитної діяльності банків.

Сутність поняття кредитного ризику, його види, джерела походження та причини виникнення, привертали увагу багатьох науковців, серед них: В. Вітлінський, Н. Гладинець, О. Дзюблюк, О. Кириченко, Н. Мороз та інші. Методологічні підходи до виявлення, аналізу та оцінки кредитного ризику банківських установ, у своїх працях досліджували такі вчені, як: О. Вовчак, О. Дзюблюк, Ю. Коломієць, В. Кочорба, І. Садчикова, І. Хома.

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток науково-методичних підходів і розробка практичних рекомендацій щодо формування механізму управління

кредитним ризиком банку в умовах значної волатильності зовнішнього середовища та обмеженості ресурсів для подолання наслідків реалізації таких ризиків.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення наступних **завдань**:

- розглянути теоретичні основи кредитного портфелю та кредитного ризику;
- дослідити вплив кредитного ризику на фінансову стійкість банку;
- проаналізувати основні методи мінімізації кредитного ризику банківської установи;
- дослідити чинники, що спричиняють виникнення проблемних банківських кредитів;
- дослідити теоретичні підходи до управління кредитним ризиком банку
- розробити модель механізму управління кредитним ризиком банку, адекватну сучасному стану та умовам, у яких функціонують банки України.

Об'єктом дослідження виступає кредитна діяльність банку та її вплив на фінансову стійкість банку.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних положень щодо формування механізму управління кредитним ризиком банку в умовах значної волатильності зовнішнього середовища та обмеженості ресурсів для подолання наслідків реалізації таких ризиків.

Методи дослідження. Теоретичною основою дослідження є положення сучасної економічної теорії та теорії банківської справи, концептуальні положення, методологія та прикладні інструменти, напрацьовані в рамках сучасних теорій ризик-менеджменту.

У процесі дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи пізнання, як: теоретичне узагальнення, порівняння, групування та систематизація (при дослідженні сутності понять «кредитний ризик», «портфельний кредитний ризик», «індивідуальний кредитний ризик»; формуванні класифікації кредитного ризику банку; виділенні факторів, що впливають на кредитний ризик банку в розрізі його видів); порівняння (у процесі

виявлення спільних і відмінних рис методичних підходів до оцінки та регулювання кредитного ризику банку); системного аналізу (при визначенні сутності та складових управління кредитним ризиком банку, обґрунтуванні елементного складу механізму управління кредитним ризиком банку); статистичний аналіз та логічне узагальнення (для визначення рівня кредитного ризику в діяльності банків України, виявлення факторів впливу, що його обумовлюють, та визначення специфіки їх урахування при побудові механізму управління кредитним ризиком банку), формалізації та економіко-математичного моделювання (у процесі розробки методичного підходу до моніторингу кредитного ризику банку).

Практичне значення отриманих результатів полягає в застосуванні результатів дослідження в діяльності АТ «Ідея Банк», мінімізації кредитних ризиків банківської установи.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні документи з питань банківського регулювання та банківського нагляду, фінансова звітність АТ «Ідея Банк», значення пруденційних нормативів діяльності банків, наукові публікації з проблем банківського регулювання.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 77 сторінках, містить 9 таблиць, 11 рисунків, 2 додатки. Список використаних джерел складає 56 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ ТА ПІДХОДИ ДО ЙОГО ОБЧИСЛЕННЯ

Кредитний ризик - це реальна або потенційна загроза для доходів і капіталу банку, що виникає через неспроможність контрагента виконати умови фінансової угоди або не виконати свої зобов'язання перед банком у встановлений термін [2, с. 66].

Кожен банк у процесі своєї діяльності зустрічається з різними видами ризиків, які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на результати його роботи. Більшість дослідників визначають ризик як категорію, що поєднує об'єктивні та суб'єктивні аспекти, пов'язані з необхідністю вибору в умовах невизначеності та конфліктних ситуацій. Ризик відображає ймовірність досягнення очікуваного результату і може бути як позитивним, так і негативним явищем. [4, с. 176].

У своїх дослідженнях Владичин У. В. пропонує шість підходів до визначення поняття "банківський ризик", а саме:

- ймовірність відхилення від очікуваного результату;
- загроза можливих втрат;
- ймовірність отримання як збитків, так і прибутку;
- невизначеність у прогнозуванні результату;
- характеристика діяльності банку, що відображає ситуаційну невизначеність її результатів;
- діяльність банку, що включає подолання невизначеності [14, с.23].

Найчастіше при розгляді поняття «ризик» використовуються перші чотири підходи, які обмежуються лише «банківськими ризиками». П'ятий підхід трактує ризик як ситуативну характеристику банківської діяльності, акцентуючи на її специфічності. Це означає, що ризик виникає тільки внаслідок діяльності конкретного суб'єкта господарювання.

Ризик як економічна категорія є невід'ємною складовою частиною роботи

банківської системи. Для підвищення ефективності управління банківською установою і мінімізації впливу ризик-факторів на її функціонування необхідно чітко розуміти визначення «банківського ризику» та основні підходи до його класифікації. Адже саме на основі точної класифікації будується весь процес управління банківськими ризиками. Вибір правильної методики оцінки ризиків сприяє зменшенню витрат в умовах непередбачуваних ситуацій, що є типовими для сучасного банківського ринку.

В широкому сенсі ризик визначається як невизначеність щодо того, чи відбудеться певна подія в майбутньому. Ризик вимірюється ймовірністю того, що запланована подія не відбудеться (або, навпаки, відбудеться), що може призвести до небажаних наслідків. Суть ризику полягає в можливості відхилення фактичного результату від очікуваного, як у позитивному, так і в негативному напрямку. Крім того, ризик може проявлятися у вигляді упущеної вигоди, тобто непрямого фінансового збитку через недоотримання прибутку.

Банківські ризики, подібно до ризиків в інших сферах комерційної діяльності, зазвичай пов'язані з можливими фінансовими втратами, які можуть виникнути в разі їх реалізації.

Основними причинами виникнення ризиків у банківській діяльності є:

- невизначеність або неузгодженість поточних, проміжних та стратегічних цілей банку;
- недостатньо високий рівень аналізу закономірностей розвитку процесів у банківському секторі або висока нестабільність економічної системи, що призводить до випадкових процесів;
- відсутність достатнього часу для об'єктивної оцінки ситуації, в якій опиняється банк;
- неповнота інформації щодо тенденцій розвитку банківської діяльності або потенційних змін фінансового стану клієнтів.

Отже, з точки зору можливості оцінки банківські ризики можна поділити на дві основні категорії:

1. Ризики, що піддаються кількісній оцінці, – фінансові ризики.

2. Ризики, що не піддаються кількісній оцінці, – функціональні та зовнішні ризики.

Найбільшу групу серед банківських ризиків утворюють фінансові ризики, які характеризуються ймовірністю грошових втрат і пов'язані з непередбаченими змінами в обсягах, дохідності, вартості та структурі активів і пасивів. Внутрішні ризики, в свою чергу, поділяються на фінансові, що виникають через зміни в обсягах, структурі, дохідності та вартості активів і пасивів банку. До цієї групи належать ризики кредитні, ліквідності, валютні, ринкові, процентні, зміни ресурсної бази тощо. Внутрішні ризики, на відміну від зовнішніх, зручніше ідентифікувати.

Зовнішні ризики пов'язані зі змінами в зовнішньому середовищі банку і безпосередньо не залежать від його діяльності. Це можуть бути ризики, що виникають внаслідок економічних криз, політичної нестабільності, воєн, заборон на платежі за кордон, консолідації боргів, ембарго, скасування імпорتنих ліцензій, стихійних лих, приватизації, націоналізації, неадекватного правового регулювання тощо.

Згідно з першим підходом, ризик є суто негативним явищем, що призводить до економічних (фінансових) втрат. Згідно з другим підходом, ризик може не лише мати негативні наслідки, а й принести позитивний результат. Проаналізувавши існуючі визначення терміну «ризик», можна запропонувати таке його трактування: ризик – це потенційна ймовірність відхилення від запланованих економіко-фінансових показників діяльності підприємства, при цьому наслідки відхилення можуть варіюватися від позитивних до негативних [48].

Не існує принципової різниці між категоріями «ризик» і «банківський ризик»: останній термін просто визначає місце виникнення ризику – у банківській сфері.

Як зарубіжні, так і вітчизняні дослідники виділяють різні ознаки для класифікації банківських ризиків. Зокрема, в Методичних указівках з інспектування банків «Система оцінки ризиків», затверджених Національним

банком України, наведено дев'ять категорій ризиків: кредитний, ліквідності, зміни відсоткової ставки, ринковий, валютний, операційно-технологічний, репутаційний, юридичний та стратегічний.

Зарубіжні дослідники також пропонують різноманітні класифікації. Однією з найбільш змістовних є класифікація банківських ризиків, запропонована П.С. Роузом. Він виокремлює шість основних видів ризиків комерційного банку, а також чотири додаткових види:

До основних видів ризику П. Роуз відносить [48, с. 169]:

- кредитний ризик;
- ризик незбалансованості ліквідності;
- ринковий ризик;
- процентний ризик;
- ризик недоодержання прибутку;
- ризик неплатоспроможності.

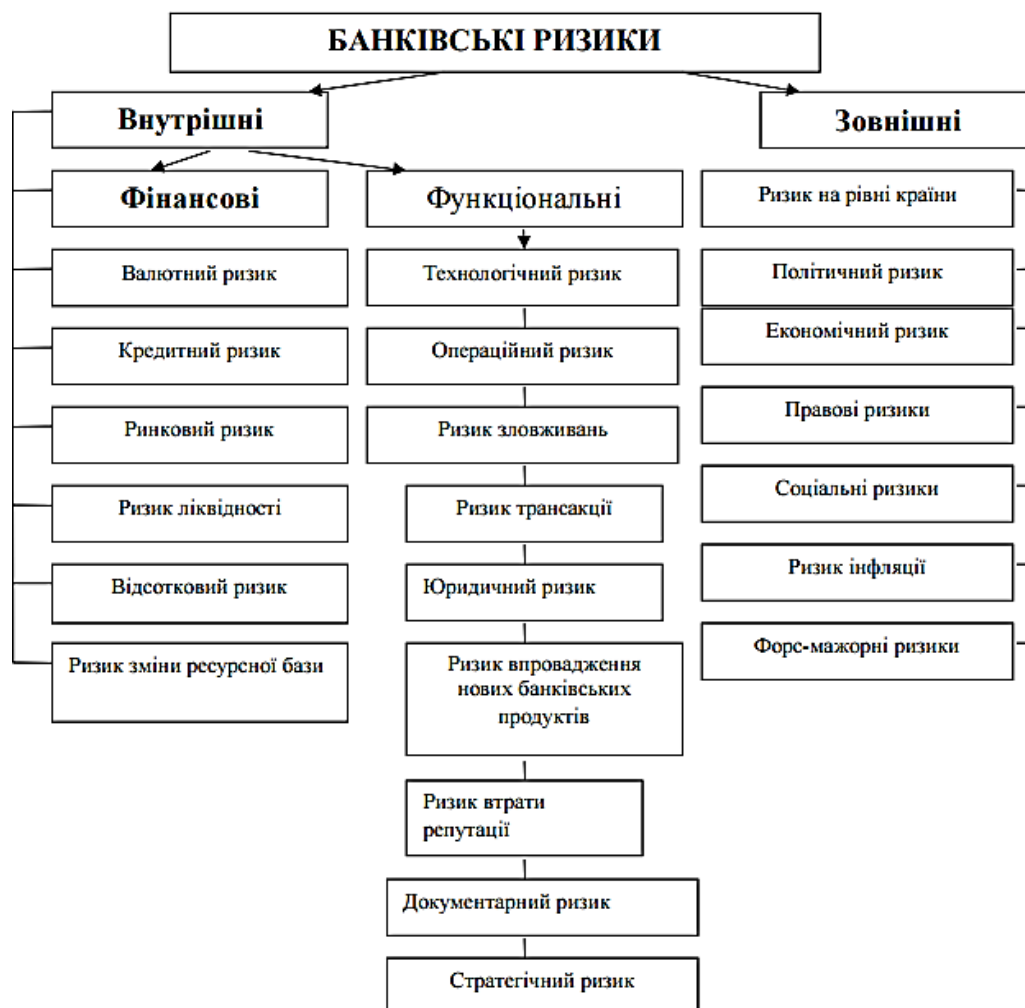
До додаткових видів ризику Роуз відносить [49, с. 172]:

- інфляційний ризик;
- валютний ризик;
- політичний ризик;
- ризик зловживань.

Основною перевагою цієї класифікації є те, що вона охоплює як ендегенні, так і екзогенні банківські ризики, які безпосередньо впливають на банківську діяльність. Однак, на жаль, така класифікація не є практичною для комерційних банків, оскільки вона є досить узагальненою. В умовах управління ризиками банку часто потрібна більш детальна класифікація груп і підгруп ризиків, що враховує специфіку конкретних операцій банку.

Якісна класифікація банківських ризиків повинна ґрунтуватися на врахуванні як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, що сприяють виникненню ризиків. Цінність такої класифікації полягає у її здатності допомогти знайти внутрішні резерви для підвищення ефективності управління ризиками банківських операцій.

Найбільш поширеною в економічній літературі є наступна класифікація банківських ризиків, яка представлена на рисунку 1.1.

Рис.1.1 Класифікація банківських ризиків

Банківські ризики загалом можна поділити на три основні категорії:

1. Фінансові ризики - ризики, що виникають через можливі зміни у фінансових показниках банку, зокрема, зміни в обсягах, вартості, дохідності активів і пасивів, а також в умовах кредитування, ліквідності, процентних ставок тощо.

2. Функціональні ризики - ризики, пов'язані з операційною діяльністю банку, включаючи ризики, що виникають через проблеми в управлінні, технологічні збої, недосконалість внутрішніх процесів та процедур.

3. Зовнішні ризики - ризики, що виникають через зміни в зовнішньому середовищі, на яке банк не може вплинути. Це можуть бути економічні,

політичні або природні фактори, які можуть негативно вплинути на діяльність банку, зокрема кризи, зміни в законодавстві, природні катастрофи або коливання на ринку валют та фінансових інструментів. У цілому банківські ризики можна поділити на фінансові, функціональні та інші зовнішні.

Фінансові ризики виникають внаслідок здійснення банками різноманітних фінансових операцій, таких як кредитна, депозитна та інвестиційна діяльність. Ці ризики зумовлені можливими змінами в економічних умовах або фінансових показниках, які можуть призвести до фінансових втрат для банку.

Основні види фінансових ризиків включають:

1. Кредитний ризик - ризик того, що позичальники не зможуть виконати свої фінансові зобов'язання перед банком, що призводить до невиконання кредитів та втрат для установи.

2. Ризик ліквідності - ризик, пов'язаний з недостатньою ліквідністю для виконання короткострокових зобов'язань, що може призвести до фінансових труднощів або навіть банкрутства.

3. Ринковий ризик - ризик втрат через коливання цін на фінансові активи або ринкові ставки (наприклад, зміни валютних курсів, процентних ставок, цін на цінні папери).

4. Процентний ризик - ризик, пов'язаний із зміною процентних ставок, що може вплинути на доходи та витрати банку.

5. Інвестиційний ризик - ризик втрат через погіршення вартості інвестицій або зниження доходності активів, у які інвестує банк.

Ці ризики безпосередньо пов'язані з фінансовою діяльністю банку і можуть мати серйозні наслідки для його стабільності та фінансового стану.

Величина банківського ризику може бути описана трьома рівнями. Повний ризик (100%) означає, що банк не тільки не отримує прибуток від операції, але й може втратити всю суму, вкладену в кредит або іншу фінансову операцію. Це може стосуватися, наприклад, сумнівних або втрачених кредитів, коли банк втрачає не тільки відсотки, але й основну суму боргу.

Помірний ризик (до 30%) виникає, коли банк втрачає невелику частину

основного боргу або відсотків за позиною. Це також може стосуватися випадків, коли банк не отримує всю очікувану вигоду від фінансових операцій, але, попри це, прибуток все ж дозволяє покрити ці втрати та отримати певні доходи.

Низький ризик характеризується незначним рівнем ризику, що дозволяє банку не тільки покрити можливі втрати, а й отримати високі доходи від операцій. Операції з таким ризиком є більш стабільними та вигідними для банку.

Важливо зазначити, що одна й та ж операція може мати різний рівень ризику залежно від обставин, умов виконання та інших факторів, що впливають на результат.

Кредитний ризик виникає внаслідок неспроможності або відмови позичальника виконати свої фінансові зобов'язання перед банком чи іншою фінансовою установою. Це включає як неможливість повернення основної суми боргу, так і неплатежі по відсотках за кредитом чи іншими фінансовими зобов'язаннями.

До основних аспектів, що характеризують кредитний ризик, можна віднести [38]:

- невиконання зобов'язань позичальником - позичальник може не сплатити основну суму боргу чи відсотки, що призводить до фінансових втрат банку;
- несплата через неплатоспроможність - у випадку, коли позичальник зазнає фінансових труднощів (банкрутство, економічні труднощі, зниження доходів тощо), він може не зможти виконати свої зобов'язання;
- кредитні збитки - банк може зазнати збитків через необхідність списати борг або створити резерви для покриття можливих втрат, що пов'язані з неплатоспроможністю позичальників.

Кредитний ризик, згідно з визначенням Банку міжнародних розрахунків (BIS) - це ймовірність того, що позичальник або контрагент не зможе виконати свої зобов'язання за угодою, тобто не поверне позику або не сплатить відсотки в обумовлені терміни. Цей ризик виникає в результаті фінансових операцій, таких як надання кредитів, міжбанківські операції, торгівля, валютні операції, фінансові деривативи (ф'ючерси, свопи), облігації, акції, опціони, а також

зобов'язання та гарантії [47].

Отже, кредитний ризик виникає, коли позичальник (особа чи організація) не може повернути позику через невідповідний дохід, фінансові труднощі, зміну ситуації на ринку, смерть, неплатоспроможність або небажання виконувати зобов'язання. А також, у разі непогашення заборгованості банком за кредитною карткою чи будь-яким іншим фінансовим продуктом.

Для банку кредитний ризик означає можливі фінансові втрати, що можуть виникнути через неспроможність клієнтів виконати свої боргові зобов'язання. У таких випадках банк може зазнати збитків як по основній сумі боргу, так і по відсотках чи комісіях, що повинні були бути сплачені позичальником.

Кредитний ризик є одним із основних ризиків у банківській діяльності, оскільки більшість банківських операцій пов'язані з наданням кредитів, і цей ризик може серйозно вплинути на фінансову стабільність банку.

Управління кредитним ризиком включає в себе різноманітні методи, такі як оцінка платоспроможності клієнта, забезпечення позик заставами чи гарантіями, диверсифікація кредитних портфелів, а також використання страхових механізмів або резервів для покриття потенційних втрат.

Для управління кредитним ризиком банки використовують різні методи: аналіз платоспроможності позичальника, встановлення лімітів на кредити, використання застав, розробку диверсифікованих портфелів кредитів тощо.

Щоб мінімізувати кредитний ризик та можливі втрати, банки зазвичай збільшують процентну ставку для позичальників, які мають високий рівень кредитного ризику. Це є своєрідним механізмом компенсації за підвищену ймовірність непогашення боргу. Якщо позичальник пов'язаний із високим кредитним ризиком, це може відображати:

- нестабільний дохід - коли джерела доходу позичальника нестабільні або непередбачувані (наприклад, фрілансери, контрактні працівники або бізнеси в кризових галузях);

- сумнівна кредитна історія - наявність прострочених заборгованостей або поганих кредитних звітів, що підвищує ймовірність непогашення боргу;

- тип зайнятості - робота з непостійним доходом або в нестабільних секторах економіки також збільшує ризик для банку;

- активи під заставу - відсутність значних активів, які можуть служити забезпеченням для позики, збільшує ймовірність втрат для банку у разі неплатежу [46].

Ці фактори визначають, наскільки високий ризик буде нести конкретний позичальник, і можуть бути підставою для підвищення процентної ставки, щоб компенсувати можливі фінансові збитки для банку.

Кредитний ризик може також виникати у випадках міжбанківських операцій, іноземних операцій та інших транзакцій, що відбуваються поза межами банку. У таких випадках, якщо один банк успішно виконує операцію, але інший не виконує свої зобов'язання, виникають збитки, які можуть включати штрафи або втрату капіталу. Це може стосуватися і валютних операцій або міжбанківських кредитів в іноземній валюті, де ризик може бути пов'язаний з неплатоспроможністю контрагента або змінами валютних курсів. Також, якщо одна сторона транзакції виконує свої зобов'язання вчасно, але є затримка з боку іншої, банк може втратити інвестиційні можливості, а також не зможе скористатися коштами в іншому місці.

У таких ситуаціях банки можуть застосовувати хеджування (страхування від валютних коливань, процентних ставок тощо), лімітування ризиків через договірні умови або встановлення гарантій для зменшення ймовірних збитків.

Таким чином, кредитний ризик може виникати як у звичайних банківських операціях, так і в складніших міжнародних або міжбанківських транзакціях, що вимагає ретельного управління та застосування ефективних стратегій для його мінімізації.

Щоб мінімізувати кредитний ризик банки повинні впроваджувати стратегій для мінімізації кредитного ризику, а саме:

1. Підвищення процентної ставки для позичальників із високим ризиком.
2. Забезпечення позики активами (наприклад, нерухомістю чи цінними паперами).

3. Диверсифікація портфеля кредитів для зменшення залежності від конкретних високоризикових позичальників.

4. Оцінка кредитоспроможності позичальника за допомогою кредитних історій, фінансових звітів та інших інструментів для виявлення ймовірних проблем.

Крім загальних макроекономічних чинників, що можуть впливати на кредитний ризик, існує ще один важливий аспект, який заслуговує окремої уваги: ризик навмисного шахрайства. Цей тип кредитного ризику пов'язаний з умисним введенням в оману з боку позичальників або третіх осіб, що мають на меті обманути банк або фінансову установу, аби отримати кредитні ресурси без наміру їх повернути. Найбільше це стосується таких продуктів, як кредитні картки, кредити без забезпечення або позики з підробленими даними.

Існує декілька причини, що сприяють виникненню ризику шахрайства. По-перше, це недостатньо ретельна перевірка даних клієнтів під час подачі заявки на кредит може дати змогу шахраям скористатися прогалинами в системі. По-друге, незахищеність інформації - зловмисники можуть отримати доступ до особистої інформації через порушення безпеки в банках або інших фінансових установах. По-третьє, складність у відстеженні підозрілих транзакцій - іноді система банку не здатна вчасно виявити фальшиві операції або операції, що виглядають підозріло, через недостатню автоматизацію процесів.

Банки можуть мінімізувати ризик шахрайства за допомогою посиленої перевірки позичальників. Банки повинні застосовувати більш строгі критерії для перевірки кредитоспроможності та автентичності наданої інформації. Використання технологій для виявлення шахрайства - автоматизовані системи на основі штучного інтелекту можуть відстежувати аномальні або підозрілі транзакції та оперативно виявляти шахрайство. Також, банки мають забезпечити належний рівень захисту особистої інформації клієнтів через шифрування та захист від хакерських атак. Персонал банку повинен бути підготовлений до виявлення ознак шахрайства, як на етапі кредитування, так і під час обробки транзакцій.

Шахрайство може призвести до значних фінансових втрат для банку, в тому числі:

- втрата коштів, якщо кредит не буде повернуто, а позичальник не має активів для відшкодування;
- зниження довіри з боку клієнтів, оскільки банківська установа, яка зазнає шахрайства, може втратити репутацію;
- підвищення витрат на боротьбу з шахрайством, що включає витрати на вдосконалення систем безпеки, перевірки та розслідування.

Отже, ризик навмисного шахрайства є важливою складовою частиною кредитного ризику, особливо в умовах, коли банки надають високий рівень доступу до кредитних продуктів (кредитні картки, позики без застави) і не мають достатньої перевірки на етапі видачі кредиту. Для мінімізації таких ризиків необхідно використовувати сучасні технології та методи оцінки, щоб оперативно виявляти потенційних шахраїв.

Слід відмітити, що, питання управління кредитним ризиком в Україні регулюється рядом нормативних актів, що встановлюються Національним банком України (НБУ). Це сприяє стабільності банківської системи та забезпечує фінансову безпеку як для самих банків, так і для їхніх клієнтів.

Нормативи кредитного ризику є важливим інструментом для забезпечення фінансової стабільності банку та всієї банківської системи в цілому. Вони допомагають мінімізувати можливі фінансові втрати та запобігти надмірній концентрації ризиків на окремих контрагентах або видачі великих кредитів без достатнього забезпечення. Нормативи кредитного ризику представлено на рисунку 1.2.

Рис.1.2. Нормативи кредитного ризику

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) є важливим елементом для обмеження концентрації ризику в банківській діяльності та забезпечення стабільності фінансової системи. Встановлення цього нормативу дозволяє уникнути надмірного ризику через невиконання зобов'язань контрагентами або групами осіб, що мають тісні зв'язки з банком.

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) визначається як співвідношення сукупної суми всіх вимог банку до пов'язаних осіб до суми всіх фінансових зобов'язань банку щодо цих осіб з урахуванням регулятивного капіталу банку, за формулою:

$$H7 = \frac{Zc}{PK} \quad (1.1)$$

де, Zc – сукупна заборгованість за депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку щодо одного контрагента;

PK – регулятивний капітал.

Норматив максимального кредитного ризику на одного контрагента або групу пов'язаних контрагентів є ключовим інструментом для забезпечення стабільності банківської діяльності. Він допомагає банкам уникати великих ризиків, які можуть виникнути через концентрацію кредитів на одному клієнті, і забезпечує надійність та безпеку фінансової системи в цілому.

Норматив великих кредитних ризиків (Н8) визначається з метою контролю за концентрацією кредитних ризиків у банку, щоб запобігти надмірному впливу великих зобов'язань перед контрагентами або групами пов'язаних контрагентів на фінансову стабільність банку, за формулою:

$$H8 = \frac{ZB}{PK} \quad (1.2)$$

де, ZB – сукупна заборгованість за депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, дебіторською

заборгованістю, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку за всіма великими кредитними ризиками, наданими банком щодо всіх контрагентів (або групи пов'язаних контрагентів), усіх пов'язаних з банком осіб;

РК – регулятивний капітал.

Великі кредитні ризики включають в себе всі кредитні зобов'язання банку, які перевищують визначений поріг (наприклад, 10% від регулятивного капіталу банку). Ці кредити можуть бути надані окремим контрагентам або групам пов'язаних осіб, і вони є важливими з точки зору стабільності банку, оскільки їх реалізація (невиконання зобов'язань) може суттєво вплинути на фінансовий стан банку.

Регулятивний капітал - це капітал, який банк повинен мати для покриття можливих ризиків. Він є основою для визначення "нормальних" кредитних ризиків, і таким чином для обмеження потенційних втрат.

Метою впровадження нормативу Н8 є обмеження суми великих кредитних ризиків щодо одного контрагента або групи пов'язаних осіб допомагає уникнути ситуацій, коли банк може зазнати великих втрат у разі невиконання зобов'язань з боку таких контрагентів. Цей норматив стимулює банки до більшої диверсифікації своїх кредитних портфелів, що дозволяє знижувати загальний ризик та підвищувати стійкість до економічних шоків.

Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними особами (Н9) встановлюється з метою обмеження ризику, що виникає внаслідок операцій банку з його пов'язаними особами. Операції з пов'язаними особами можуть мати високий ступінь ризику через можливі конфлікти інтересів, що може призвести до зниження стабільності банку. Тому для контролю за таким ризиком і забезпечення фінансової стійкості банківської установи існує норматив, який визначає межу кредитного ризику за операціями з пов'язаними особами, за формулою:

$$H9 = \frac{Зін}{ОК + ДК - В1} \quad (1.3)$$

де, Зін – сукупна заборгованість за депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку щодо пов'язаних з банком осіб;

ОК – основний капітал;

ДК – додатковий капітал;

V1 - балансова вартість активів.

Якщо в результаті розрахунку $OK + DK - V1$ отримано від'ємне або нульове значення, то до розрахунку нормативу Н9 береться умовне значення - одна гривня.

Метою впровадження нормативу Н9 є зниження ризику концентрації. Операції з пов'язаними особами можуть мати високий ризик, особливо коли таких операцій є багато. Норматив Н9 дозволяє обмежити цей ризик, встановлюючи ліміт на максимальний розмір операцій з пов'язаними особами. Операції з пов'язаними особами можуть створювати конфлікти інтересів або бути використані для незаконних фінансових схем. Норматив Н9 сприяє прозорості та підвищенню рівня корпоративного управління в банку. Обмеження ризику, що виникає через операції з пов'язаними особами, допомагає банку зберігати фінансову стійкість навіть у випадку несприятливих економічних ситуацій або внутрішніх проблем.

Нормативи кредитного ризику мають на меті обмеження розміру кредиту на одного позичальника чи групу пов'язаних осіб. Надмірна концентрація кредитів на одному контрагенті може призвести до того, що дефолт цієї особи або компанії викличе великі фінансові втрати для банку. Якщо у банку буде надмірно велика частка активів, зосереджена на одній компанії чи групі осіб, банк може зазнати серйозних фінансових труднощів, якщо ці контрагенти не зможуть виконати свої зобов'язання.

Кредитний ризик, якщо його не контролювати належним чином, може стати однією з головних причин фінансових труднощів банку, а в найгіршому випадку — привести до його банкрутства. Наприклад, у разі, якщо велика

частина активів банку сконцентрована на одному позичальнику або групі пов'язаних осіб, і цей контрагент не може виконати зобов'язання, банк може зазнати значних збитків, які, якщо не будуть покриті іншими активами, призведуть до зниження ліквідності банку і навіть до його банкрутства.

Нормативи кредитного ризику сприяють диверсифікації кредитного портфеля банку. Диверсифікація знижує загальний ризик втрат, оскільки ризики, пов'язані з окремими контрагентами чи секторами економіки, не впливають на весь банк одночасно. Таким чином, якщо один сектор чи позичальник зазнає фінансових труднощів, це не призведе до масових втрат у всьому портфелі кредитів банку.

В умовах економічної або політичної нестабільності, кризових явищ чи інших зовнішніх факторів, що впливають на здатність позичальників виконувати зобов'язання, важливо, щоб банк був здатен витримати потенційні шоки. Нормативи кредитного ризику дозволяють мінімізувати концентрацію ризику, що знижує ймовірність банкрутства через неплатоспроможність декількох великих контрагентів.

Кількісна оцінка кредитного ризику у відносних величинах ґрунтується на обчисленні ймовірності того, що позичальник або контрагент не виконуватиме свої зобов'язання за кредитною угодою. Ця ймовірність є критичним елементом для визначення можливих збитків від кредитного ризику, оскільки дозволяє оцінити ймовірність дефолту позичальника та спрогнозувати фінансові втрати в разі реалізації ризику. Формула для оцінки ймовірності дефолту (PD, Probability of Default):

$$PD = \text{Кількість несприятливих подій} / \text{Загальна кількість подій} \quad (1.4)$$

де, PD - це ймовірність дефолту позичальника (або настання несприятливої події, наприклад, неплатежу).

Кількість несприятливих подій - кількість випадків, коли позичальник не виконував свої зобов'язання.

Загальна кількість подій - загальна кількість всіх подій (позик чи контрактів), що були враховані в аналізі.

Цей показник зазвичай виявляється у вигляді відсотка або дробового значення від 0 до 1, що вказує на ймовірність дефолту. Чим вищий цей показник, тим більший ризик для банку, оскільки ймовірність невиконання зобов'язань підвищується.

Для оцінки кредитного ризику в абсолютному вираженні застосовують показник очікуваних збитків. Очікувані збитки (Expected Loss, EL) - це середній рівень збитків, який банк прогнозує у разі реалізації ризику. Зазвичай цей показник залежить від ймовірності дефолту (PD), розміру збитку від дефолту (Loss Given Default, LGD) і загальної суми кредиту (Exposure at Default, EAD).

Очікувані збитки можна обчислити за формулою:

$$EL = PD \times LGD \times EAD \quad (1.5)$$

де, EL - очікувані збитки,

PD - ймовірність дефолту,

LGД - розмір збитку в разі дефолту (відсоток від суми позики, яку не вдасться повернути),

EAD - сума позики на момент дефолту.

Відносне вираження кредитного ризику зазвичай пов'язане з оцінкою ризику дефолту відносно суми позики або інших фінансових інструментів.

Індекс ризику дефолту - це показник, що виражає ймовірність реалізації кредитного ризику відносно загальної суми позик, активів або операцій. Цей індекс може бути корисним для аналізу ризику в портфелі або групі позичальників.

Таким чином, кількісна оцінка кредитного ризику полягає в обчисленні ймовірності дефолту, а також в аналізі можливих фінансових втрат в разі реалізації ризику. Зазвичай використовуються показники, як ймовірність дефолту (PD), очікувані збитки (EL), розмір збитку в разі дефолту (LGD), а також відхилення від очікуваних результатів, що дає змогу банкам визначити фінансові резерви для покриття потенційних збитків і прийняти обґрунтовані рішення для мінімізації ризиків.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОЦІНКА КРЕДИТНОГО РИЗИКУ

АТ «ІДЕЯ БАНК»

2.1 Організаційно-економічна характеристика АТ «Ідея Банк»

Акціонерне товариство «Ідея Банк» (далі – «Банк», АТ «Ідея Банк») – українська банківська установа. Банк був створений у 1989 році під назвою «Прикарпатлісбанк», привідкритті вищезазначений банк вважався одним із перших комерційних банків на той час. Згодом було змінено найменування на Публічне акціонерне товариство Ідея Банк, це відбулось «відповідно до рішення Загальних Зборів Акціонерів Банку (протокол №60 від 21 серпня 2018 р.).

Розгляняємо історію розвитку банку (рис. 2.1.)

1989 р	<ul style="list-style-type: none"> • Відкриття банку
1995 р	<ul style="list-style-type: none"> • Реорганізація банку у ВАТ "Прикарпаття"
2007 р	<ul style="list-style-type: none"> • Прихід у банк інвестора - польської фінансової групи Getin Holding S.A.; • нове найменування ВАТ "ПЛЮС БАНК"
2009 р	<ul style="list-style-type: none"> • перейменовано в ПАТ "ПЛЮС БАНК"
2010 р	<ul style="list-style-type: none"> • рейтингове агенство "Кредит-Рейтинг" оголосило про підтвердження довгострокового кредитного рейтингу
2011 р	<ul style="list-style-type: none"> • банк перейменовано в ПАТ "Ідея Банк"

Рис. 2.1. Історія розвитку банку АТ «Ідея Банк»

Банк є правонаступником прав і обов'язків:

- Публічного акціонерного товариства Плюс Банк, яке було створене

шляхом перетворення Відкритого акціонерного товариства Плюс Банк згідно з рішенням Загальних зборів акціонерів Банку (протокол № 30 від 17 листопада 2009 року);

- Відкритого акціонерного товариства Плюс Банк, яке було правонаступником Відкритого акціонерного товариства Акціонерний комерційний банк Прикарпаття згідно з рішенням Загальних зборів акціонерів Банку (протокол №24 від 16 листопада 2007 року);

- Відкритого акціонерного товариства Акціонерний комерційний банк Прикарпаття, створеного шляхом реорганізації Товариства з обмеженою відповідальністю Комерційний банк розвитку лісової та деревообробної промисловості Прикарпаття Прикарпатлісбанк (протокол № 9 від 18 травня 1995 р.);

- Товариства з обмеженою відповідальністю Комерційний банк розвитку лісової та деревообробної промисловості Прикарпаття Прикарпатлісбанк.

Банк зареєстровано Національним банком України в Державному реєстрі банків 22 жовтня 1991 року за реєстраційним №46.

Акціонерне Товариство Ідея Банк, зареєстрований в Україні за адресою: 79008, Україна, м. Львів, вул. Валова, 11. Ідея Банк є банком з іноземним капіталом та має статус ощадного банку.

Ідея Банк працює на ринку України 30 років та входить до складу однієї з найбільших у Східній та Центральній Європі фінансових груп – Getin Holding S.A, Республіка Польща.

Банк здійснює діяльність на підставі ліцензії № 96, виданої Національним банком України (НБУ) 4 листопада 2011 року та Генеральної ліцензії на здійснення валютних операцій №96 від 03.02.2012 року.

Станом на 31 грудня 2023 року материнською компанією Банку є ГЕТІН ХОЛДІНГ СПУЛКА АКЦІЙНА (Польща) (далі по тексту – Гетін Холдінг С.А., яка прямо володіє 100 % статутного капіталу Банку. В 2018 році відбулось набуття материнською структурою Гетін Холдінг С.А прав власності на усі 100% акцій банку (викуплено акції у міноритарних акціонерів, які склали 1,4122% акцій

Банку)» [1].

Банк протягом усього часу розвивається та розширюється (табл. 2.1.)

Таблиця 2.1.

Динаміка кількості відділень банку АТ «Ідея Банк»

Період	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.10.2024
Відділення банку	82	82	71	72

За таблицею 2.1. спостерігаємо, що кількість відділень банку станом на 01.01.2021-01.01.2022 має стабільну кількість. Станом на 01.01.2023 року кількість склала 71 відділення, якщо порівнювати з попередніми роками, то це менше на 11 відділень. Зменшення кількості відділень могло бути зумовлене військовою агресією на території України, що змусило закрити на деякий час деякі відділення та перевести надання послуг в онлайн-додатки. Станом на 01.10.2024 працює 72 відділення.

В 2022 році військова агресія суттєво вплинула на розвиток економіки та банківського сектору в Україні. Це вплинуло і на динаміку показників діяльності та показники ефективності роботи Ідея Банку.

2.2 Економічний аналіз діяльності АТ «Ідея Банк» та оцінка його фінансового стану

Аналіз діяльності банку є ключовим інструментом для оцінки фінансової стабільності, ліквідності та ефективності управління ресурсами банку. Основними елементами такого аналізу є активи, пасиви та результати діяльності банку.

Активи банку - це ресурси, які банк використовує для здійснення своїх операцій і отримання доходу. Вони можуть бути класифіковані за різними ознаками, такими як ліквідність, строк дії та вид діяльності.

Активи банку АТ «Ідея Банк» є ключовим індикатором його фінансового стану та здатності виконувати свої зобов'язання перед клієнтами та партнерами. Аналіз активів дає змогу оцінити якість та структуру активів, їх ліквідність,

прибутковість та ризики, пов'язані з їх управлінням. Щоб провести аналіз активів банку АТ «Ідея Банк», необхідно визначити ключові показники та категорії активів, що є у його балансі. Такий аналіз дозволяє оцінити фінансову стійкість банку, а також його здатність підтримувати ліквідність і забезпечувати прибутковість. Аналіз активів подано в табл. 2.2.

Таблиця 2.2.

Аналіз активів АТ «Ідея Банк», тис.грн.

Показники	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	Відхилення 2024/2022	
				Абс., тис. грн	Темп прир., %
Грошові кошти та їх еквіваленти	104 956	106 248	339 012	234 056	223%
Кошти в інших банках	351 551	258 672	359 979	8 428	2,4%
Кредити та заборгованість клієнтів	4 804 462	2 959 006	3 916 122	-888 340	-18,5%
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	53	53	53	-	-
Цінні папери, що обліковуються за амортизованою вартістю	438 527	751 430	1 012 681	574 154	130,9%
Інвестиційна нерухомість	6 968	6 824	6 950	-18	-0,26%
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	10	7 950	10	-	-
Відстрочений податковий актив	15 243	159 508	233 905	218 662	1 434%
Основні засоби та нематеріальні активи	260 487	251 661	269 876	9 389	3,61%
Інші фінансові активи	65 770	40 290	62 385	-3 385	-5,15%
Інші активи	25 299	25 889	29 678	4 379	12,31%
Чисті активи, усього	6 073 326	4 567 532	6 230 649	157 323	2,59%
Усього резервів	-3 877 976	-5 617 083	-4 579 440	-701 464	18,09%
Загальні активи	9 951 302	10 184 615	10 810 090	858 788	8,63%

Проаналізуємо табл. 2.2. Аналіз фінансових показників, представлених у таблиці, дає чітке уявлення про динаміку основних активів банку з 1 січня 2022 року по 1 січня 2024 року.

Почнемо з грошових коштів та їх еквівалентів. За цей період вони зросли на

223,01%. Такий великий приріст свідчить про значне збільшення поточних активів компанії. Це, ймовірно, є результатом як зростання виручки, так і залучення додаткових джерел фінансування. Великий обсяг грошових коштів дозволяє компанії бути гнучкою у своїх фінансових операціях і швидко реагувати на зміни на ринку

Другою статтею, що зростала найшвидше, були депозити в інших банках. Хоча його приріст становить лише 2,4%, він все одно є позитивним і свідчить про відсутність різких коливань, а також про стабільність джерел коштів, розміщених у банківській установі.

Кредити, надані клієнтам, скоротилися на 18,49%. Зменшення цієї статті активу може свідчити про зниження кредитної активності компанії або про активне погашення клієнтами своїх позикових зобов'язань.

Цінні папери та інвестиційна нерухомість залишилися практично незмінними, що свідчить про стабільність та надійність. Це означає, що компанія має сталу інвестиційну політику і не наражається на значні ризики в цих сферах.

Звертає на себе увагу відстрочений податковий актив, який збільшився на 1434,01%. Таке значне зростання може свідчити про значне збільшення тимчасових різниць для цілей податкового обліку, що може бути наслідком активних інвестицій.

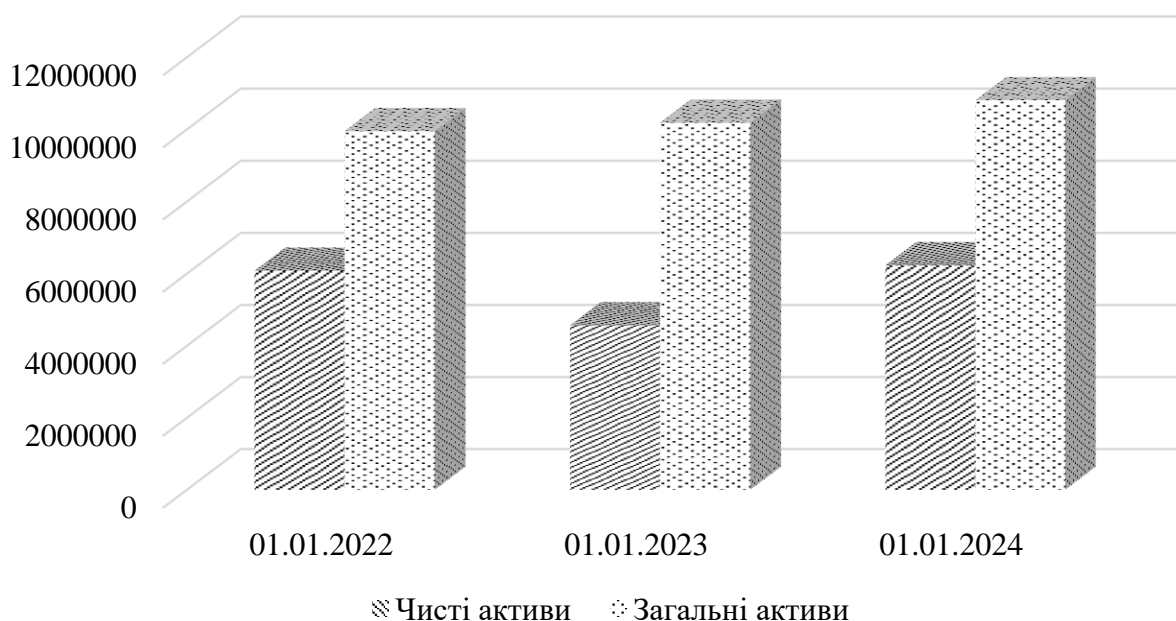
Загалом чисті активи зросли на 2,59%, що є позитивним показником фінансового стану банківської установи. Збільшення чистих активів свідчить про сталий розвиток компанії та її здатність генерувати додану вартість.

Загальне збільшення загальних активів на 8,63% свідчить про загальне покращення фінансового стану компанії та про зростаючу економічну силу банку, її здатність адаптуватися до мінливих ринкових умов.

Динаміку активів можемо прослідкувати за допомогою рисунку 2.2.

За рисунком 2.2. спостерігаємо позитивну динаміку загальних активів. За 2022-2024 роки загальні активи мають плавний зріст. Чисті активи станом на 01.01.2023 зменшились, порівняно з 01.01.2022, але станом на 01.01.2024 не тільки відновили показники довоєнного рівня, а навіть збільшили.

Це свідчить про здатність банку успішно адаптуватися до складного економічного середовища та відновлюватися після кризового періоду. Збільшення загальних активів свідчить про ефективність управління банком своїми активами, його здатність утримувати стабільний фінансовий стан та забезпечувати стійке зростання. Збільшення загальних активів також може бути індикатором того, що довіра клієнтів до банку зростає, що сприяє збільшенню депозитів та інших фінансових інвестицій.

Рис. 2.2. Динаміка активів АТ «Ідея Банк» за 2021-2023 рр.

Пасиви банку є важливою частиною його фінансової структури, оскільки від їхньої структури та ефективного управління залежить здатність банку виконувати зобов'язання перед кредиторами та вкладниками, а також його здатність до сталого розвитку. Проаналізуємо пасиви АТ «Ідея Банк».

Власний капітал банку є важливим індикатором фінансової стійкості і здатності до поглинання можливих збитків. Він складається з:

1. Статутний капітал - сума капіталу, яка визначається при заснуванні банку та є основою для здійснення фінансових операцій.

2. Нерозподілений прибуток - частина прибутку, яка не була розподілена між акціонерами і залишена в банку для розвитку, покриття можливих збитків чи

для інвестування в нові проекти.

3. Емісійний дохід - надходження від випуску акцій або інших цінних паперів.

4. Резерви та фонди - сума, що відкладена для покриття можливих ризиків або для інших цілей, передбачених банком, таких як резерви для покриття втрат від кредитів чи змін вартості активів.

Власний капітал є основним ресурсом для забезпечення фінансової стабільності банку. Оцінка достатності капіталу здійснюється з урахуванням нормативів капіталу, що встановлені національними та міжнародними регуляторами (наприклад, коефіцієнт достатності капіталу, нормативи НБУ).

Проаналізуємо структуру власного капіталу АТ «Ідея Банк» за даними наведеними в табл. 2.3.

Таблиця 2.3.

Аналіз власного капіталу АТ «Ідея Банк», тис.грн.

Показники	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	Відхилення 2024/2022	
				Абс., тис. грн	Темп прир., %
Статутний капітал	323 072	323 072	323 072	-	-
Емісійні різниці	196 642	196 642	196 642	-	-
Резерви та інші фонди банку	334 693	916 597	266 962	-67 731	-20,2%
Резерви переоцінки	26 803	25 971	25 140	-1 663	-6,2%
Нерозподілений прибуток	581 904	-648 804	514 207	-67 697	-11,6%
Усього власного капіталу	1 463 115	813 479	1 326 023	-137 092	-9,4%

За даними табл. 2.3. власний капітал банку залишався стабільним протягом усього періоду, що свідчить про відсутність змін у структурі акціонерів або додаткових випусків акцій. Це є позитивним сигналом стабільності структури власності банку.

Різниця в емісії також залишилась незмінною як і статутний капітал банку. Цей показник відображає постійну різницю між номінальною вартістю акцій та ринковою ціною на момент емісії, що є стабільним джерелом капіталу для банку.

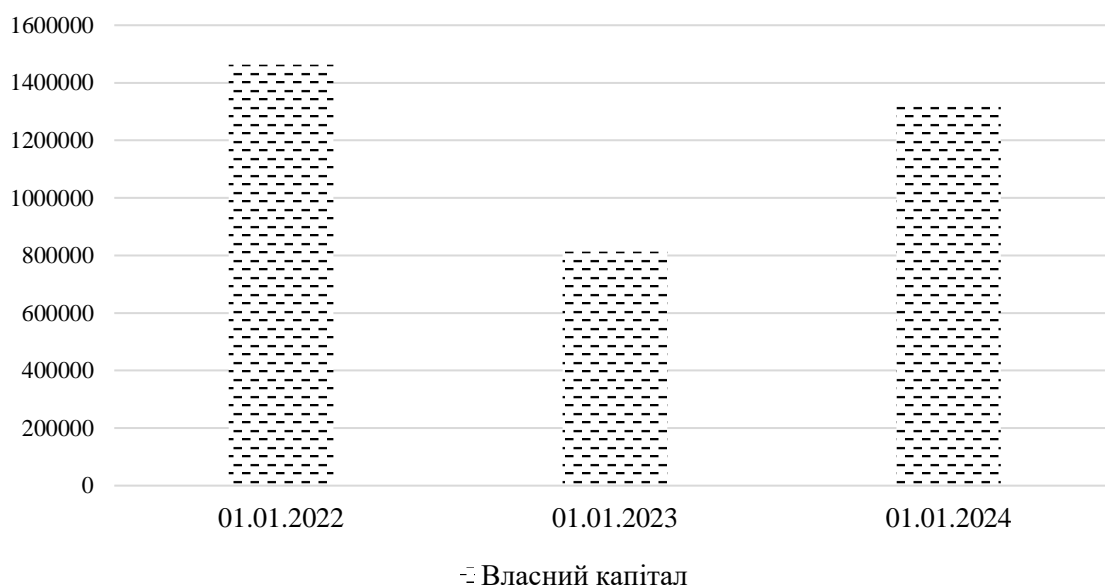
Банківські резерви та інші фонди суттєво зросли станом на 01.01.2023 р, але

зменшилися станом на 01.01.2024 р. Такі коливання можуть свідчити про зміну стратегії управління резервами та фондами, зокрема про можливі відрахування в резерви під збитки або інші фінансові операції, що вплинули на їхній обсяг.

Резерви переоцінки поступово зменшувалися протягом року, що може свідчити про зміну вартості активів банку або більш консервативний підхід до оцінки активів. Найсуттєвіша зміна відбулася у нерозподіленому прибутку, який суттєво зменшився станом на 01.01.2023 р, можливо, внаслідок значних витрат або збитків. Однак станом на 01.01.2024 р нерозподілений прибуток відновився до позитивного рівня, що свідчить про покращення результатів діяльності та здатність генерувати прибуток.

Загалом власний капітал зменшився на 9,37% у аналізований період. Незважаючи на стабільність статутного капіталу та емісійних різниць, зниження інших компонентів вплинуло на загальний обсяг власного капіталу. Зменшення власного капіталу може свідчити про труднощі банку через витрати та зниження вартості активів.

Розглянемо динаміку власного капіталу за допомогою рисунку рис. 2.3.

Рис. 2.3. Динаміка власного капіталу банку АТ «Ідея Банк» за 2021-2023 рр

За рисунку 2.3. можемо відмітити, що найбільші показники власного

капіталу станом на 01.01.2022 р. За 2022 рік власний капітал значно зменшився. Станом на 01.01.2024 рік дещо відновився, але перебуває не на рівні довоєнних років.

Загалом аналіз власного капіталу банку свідчить, що банк зміг стабілізувати свої показники на початок 2024 року, незважаючи на певні фінансові виклики. Стабільність статутного капіталу та емісійного доходу, а також відновлення нерозподіленого прибутку свідчать про потенціал для подальшого розвитку та покращення фінансового стану банку.

Зобов'язання банку включають всі борги, які банк повинен повернути, зокрема:

1. Депозити клієнтів - це основна частина зобов'язань банку, яка складається з вкладень фізичних та юридичних осіб. Вони можуть бути як строковими, так і до запитання, і є основним джерелом фінансування для банку.

2. Випущені облігації - цінні папери, що дозволяють банку залучати додаткові кошти на ринку, зобов'язуючи виплатити власникам облігацій визначений дохід і повернути суму облігацій в кінці терміну.

3. Позики від інших фінансових установ - зобов'язання, що виникають через залучення коштів від інших банків чи міжнародних організацій.

Зобов'язання можуть бути короткостроковими або довгостроковими, в залежності від терміну погашення. Важливим аспектом є здатність банку підтримувати оптимальну структуру зобов'язань, щоб забезпечити ліквідність та уникнути надмірної залежності від короткострокового фінансування.

Проаналізуємо зобов'язання АТ «Ідея Банку» за даними табл. 2.4.

Таблиця 2.4.

Аналіз зобов'язань АТ «Ідея Банк», тис.грн.

Показники	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	Відхилення 2024/2022	
				Абс., тис. грн	Темп прир., %
1	2	3	4	5	6
Кошти банків	4 956	4 956	0	-4 956	-100%
Кошти клієнтів	4 160 257	3 535 626	4 141 428	-18 829	-0,45%

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5	6
у т.ч. кошти суб'єктів господарювання та нефінансових установ	880 222	808 329	1 054 947	174 725	19,85%
у т.ч. кошти фізичних осіб	3 280 035	2 727 293	3 086 482	-193 553	-5,9%
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	41 532	0	435 024	393 492	947,4%
Резерви за зобов'язаннями	7 912	11 270	11 326	3 414	43,15%
Інші фінансові зобов'язання	149 203	111 918	165 478	16 275	10,91%
Інші зобов'язання	166 367	90 282	151 371	-15 002	-9,01%
Субординований борг	79 985	0	0	-79 985	-100%
Усього зобов'язань	4 610 211	3 754 052	4 904 627	294 416	6,39%

У 2022-2024 роках відбулися значні зміни в структурі та обсязі банківських зобов'язань. Станом на 01.01.2024 р заборгованість банків перед банками впала до нуля. Це може свідчити про те, що всі борги перед іншими банками були погашені. Це позитивний сигнал щодо спроможності банків повертати свої борги.

Кошти клієнтів, найбільше джерело фінансування банків, впали на 0,45%. Це незначне зниження свідчить про те, що довіра клієнтів до банків залишається на стабільному рівні, незважаючи на складні економічні умови.

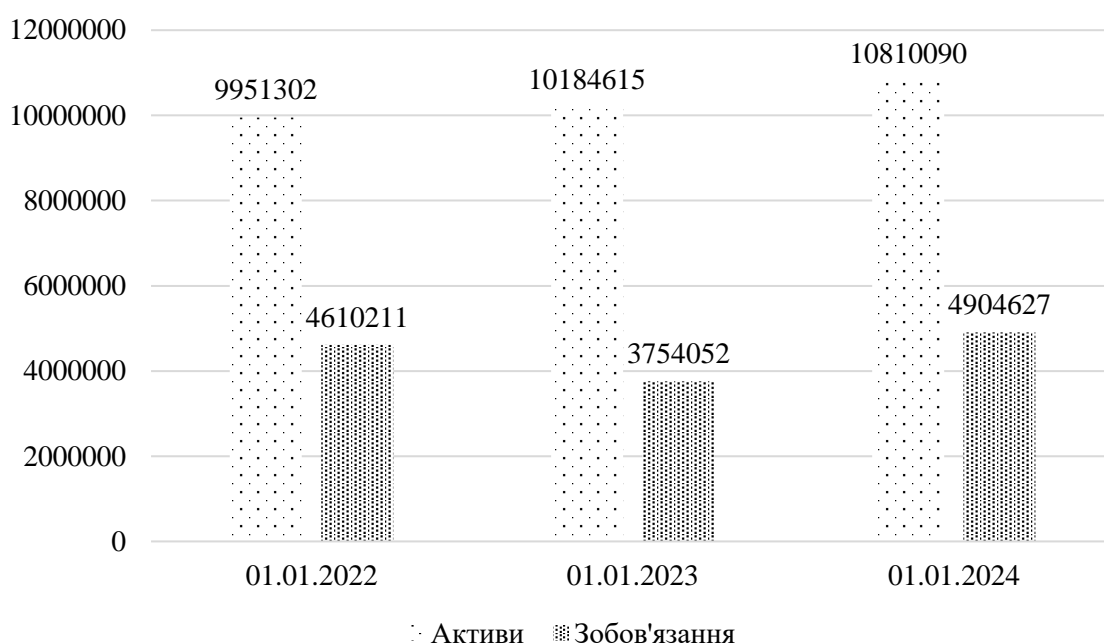
Якщо поглянути на загальну структуру клієнтських рахунків, то депозити від корпоративних та нефінансових установ зросли на 19,85%. Це є позитивним показником розвитку корпоративного сектору, оскільки свідчить про збільшення депозитів від корпоративних клієнтів. Натомість депозити фізичних осіб скоротилися на 5,9%. Це може бути наслідком зменшення соціальних кредитів або заощаджень домогосподарств. Зобов'язання з поточного податку на прибуток значно зросли, що вказує на те, що податкові зобов'язання банків зростуть у 2024 році. Це може бути пов'язано з вищою прибутковістю банків або змінами в податковому законодавстві.

Резерви зросли на 43,15%, що свідчить про збільшення фінансових резервів для покриття можливих ризиків. Це є позитивним свідченням виваженого підходу банку до управління ризиками.

Проаналізувавши активи та зобов'язання можемо зобразити динаміку на

рисунку 2.4.

Рис. 2.4. Динаміка активів та зобов'язань АТ «Ідея Банк» за 2021-2023 рр.

За рисунком 2.4. спостерігаємо динаміку активів та зобов'язань АТ «Ідея Банк» з 2022 по 2024 рік, що є цінним інструментом для оцінки фінансового стану банку та напряму його розвитку. Постійне зростання активів банку свідчить про те, що банк успішно розширює свій бізнес. Це пов'язано з кількома факторами, включаючи активне кредитування фізичних та юридичних осіб, інвестиції в цінні папери, нерухомість та інші активи, а також придбання додаткових активів шляхом злиття та поглинання інших фінансових установ. Зі збільшенням активів зростають і зобов'язання банків. Це означає, що банки залучають більше коштів від вкладників, кредиторів та інших джерел для фінансування своїх операцій.

Отже, збалансоване співвідношення між активами та зобов'язаннями є важливим індикатором стабільності фінансової структури банку. Якщо співвідношення є стабільним і оптимальним, банк має можливість ефективно управляти ризиками, підтримувати ліквідність і генерувати прибуток. Тому важливо, щоб банк постійно стежив за змінами у структурі своїх активів і пасивів і забезпечував її оптимізацію відповідно до змін на ринку та у фінансовому

середовищі.

Аналіз доходів та витрат банку є критичним для оцінки фінансового стану та ефективності його операцій. Цей аналіз дозволяє визначити, наскільки ефективно банк генерує прибуток і управляє своїми витратами, що є основою для довгострокової стабільності та розвитку. Визначення співвідношення між доходами і витратами дозволяє оцінити прибутковість банку та його здатність витримувати зовнішні фінансові стреси.

Данні для проведення аналізу доходів та витрат АТ «Ідея Банк» можемо отримати зі звіту про фінансові результати банку. Аналіз доходів та витрат наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5.

Аналіз доходів та витрат АТ «Ідея Банк», тис.грн.

Показники	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	Відхилення 2024/2022	
				Абс., тис. грн	Темп прир., %
Доходи					
Процентні доходи	2 423 041	2 594 898	2 301 188	-121 853	-5,03%
Чистий процентний дохід	2 064 947	2 260 884	1 880 269	-184 678	-8,94%
Комісійний дохід	292 985	174 590	212 897	-80 088	-27,3%
Чистий комісійний дохід	156 219	74 225	106 179	-50 040	-32%
Торговий результат	11 034	46 512	28 473	17 439	158%
Інші операційні доходи	19 158	14 154	53 670	34 512	180%
Інші доходи	10 986	7 344	26 133	15 147	138%
Всього доходів	2 262 344	2 403 120	2 094 723	-167 621	-7,41%
Витрати					
Процентні витрати	358 094	334 015	420 919	62 825	17,5%
Комісійні витрати	136 766	100 365	106 718	-30 048	-22%
Відрахування до резервів	827 127	2 588 533	419 344	-407 783	-49,3%
Адміністративні та інші операційні витрати	724 008	608 321	749 905	25 897	3,58%
Всього витрат	1 551 136	3 196 853	1 169 249	-381 887	-25%
Прибуток/(збиток) до оподаткування	711 208	-793 734	925 474	214 266	30,1%
Прибуток/(збиток) після оподаткування	581 073	-649 636	511 310	-69 763	-12%

Аналіз доходів та витрат банків за період 2022-2024 рр. дозволяє оцінити фінансову стабільність та ефективність банківських операцій. Зміни в доходах і

витратах різних категорій ілюструють різні аспекти банківської діяльності та її адаптацію до ринкового середовища.

Розглянемо спочатку процентні доходи. Показники свідчать про зниження кредитної активності або падіння процентних ставок. Відповідно до цього, чистий процентний дохід також знизився на 8,94%, що свідчить про зменшення доходів від основної діяльності банку.

Комісійний дохід зменшився на 27,34%, що, ймовірно, є результатом зменшення обсягу операцій, за які банк отримує комісійні. Відповідно, чистий комісійний дохід також зменшився на 32,04%.

Торговий дохід суттєво зріс на 158,03%. Це є позитивним сигналом щодо можливостей банку ефективно управляти інвестиціями. Інші операційні доходи зросли на 180,11%. Це, ймовірно, є результатом збільшення доходів від непрофільних видів діяльності банку. Це свідчить про диверсифікацію джерел доходів та здатність банку знаходити нові можливості для отримання прибутку.

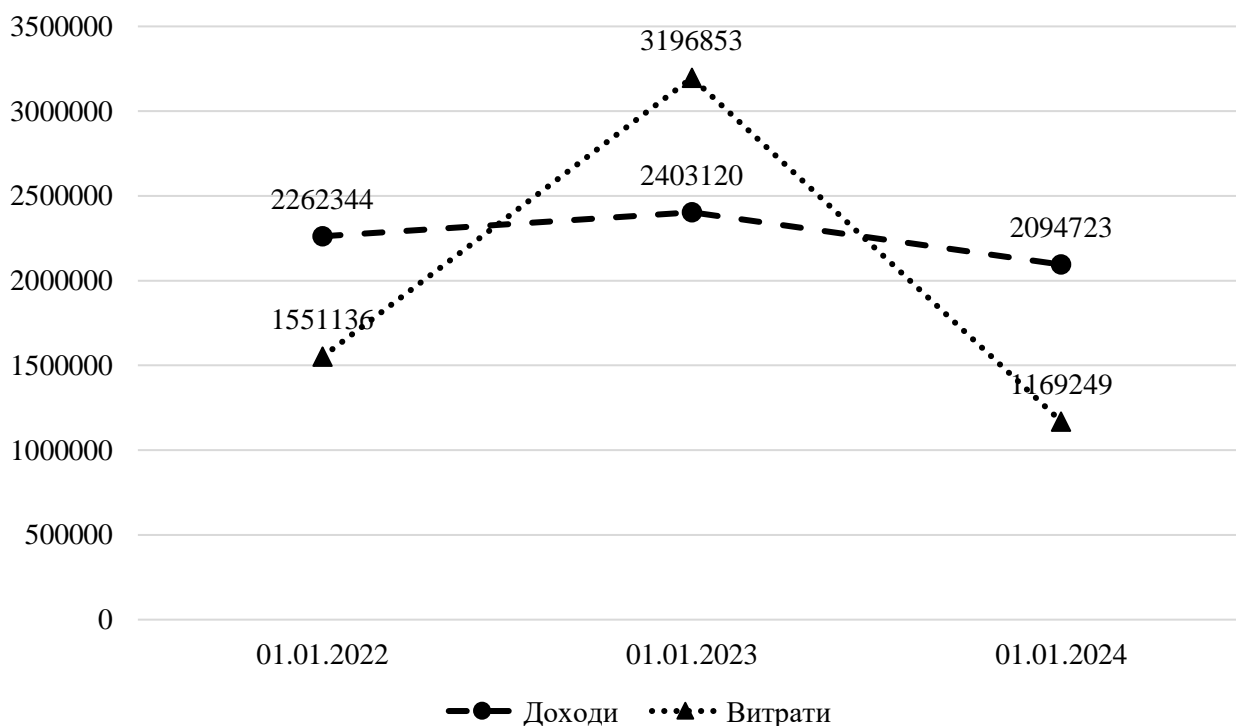
Інші доходи також зросли на 137,89%, що є позитивним сигналом зростання доходів з різних додаткових джерел. Загальний дохід зменшився на 7,41%, що може бути результатом загального зниження активності або посилення конкуренції на ринку.

Далі йдуть витрати. Процентні витрати зросли на 17,54%, що може свідчити про збільшення позикових коштів або відсотків за депозитами. Комісійні витрати зменшилися на 21,97%, що може свідчити про зменшення обсягів комісійних операцій або зниження вартості комісійних послуг. Резерви на покриття збитків за кредитами суттєво зменшилися на 49,3%, що свідчить про покращення якості кредитного портфеля та зменшення ризику втрат за кредитами. Це є позитивною ознакою стабілізації фінансового стану Банку. Адміністративні та інші операційні витрати зросли на 3,58%, що можна пояснити збільшенням адміністративних та інших операційних витрат Банку. Загальні витрати зменшилися на 24,62%, що свідчить про ефективний контроль витрат та зменшення фінансового навантаження на банк.

Прибуток до оподаткування збільшився на 30,13%, що свідчить про

покращення результатів до оподаткування. Прибуток після оподаткування зменшився на 12,01%, що є результатом збільшення податкових витрат та інших факторів, що впливають на чистий прибуток.

Загалом, аналіз доходів та витрат банку за період 2022-2024 рр. свідчить про неоднозначні тенденції фінансових показників. З одного боку, спостерігається зниження доходів за кількома категоріями, що, можливо, є наслідком зниження ринкової активності та зменшення довіри клієнтів. З іншого боку, банк продемонстрував здатність ефективно управляти витратами та покращувати результати діяльності, що є позитивним сигналом для інвесторів та партнерів. Основна умова, яка визначає дохідність банку, це є перевищення доходів витрат. Проаналізуємо чи виконує цю умову АТ «Ідея Банк» за даними рисунку 2.5.

Рис. 2.5. Динаміка доходів та витрат АТ «Ідея Банк» за 2021-2023 рр.

За рис. 2.5. видно що дохідність банку АТ «Ідея Банк» не має великих коливань, що неможливо стверджувати про витрати. Ми бачимо що 2022 рік став збитковим, це чітко видно на діаграмі. Станом на 01.01.2023 р витрати значно перевищують доходи. Але станом на 01.01.2024 банк показав результат майже на довоєнному рівні.

2.3 Оцінка кредитного ризику АТ «Ідея Банк»

Кредити справді становлять одну з основних частин активів банку, і є важливим джерелом його доходу. Вони визначають не лише фінансову стабільність банку, але й мають безпосередній вплив на його прибутковість. Банки отримують основний дохід від процентів, які сплачуються позичальниками за надані кредити.

Проте кредитна діяльність пов'язана з ризиками, які можуть негативно вплинути на фінансовий стан банку. Ефективне управління кредитами передбачає ретельний аналіз кредитного портфеля, створення резервів на покриття ризиків та постійне моніторинг фінансового стану позичальників.

Аналіз кредитного портфеля дає можливість зрозуміти якість кредитного портфелю АТ «Ідея Банк». Розглянемо більш детально кредитний портфель АТ «Ідея Банк» за даними табл. 2.6.

Таблиця 2.6.

Аналіз кредитного портфеля АТ «Ідея Банк», тис.грн.

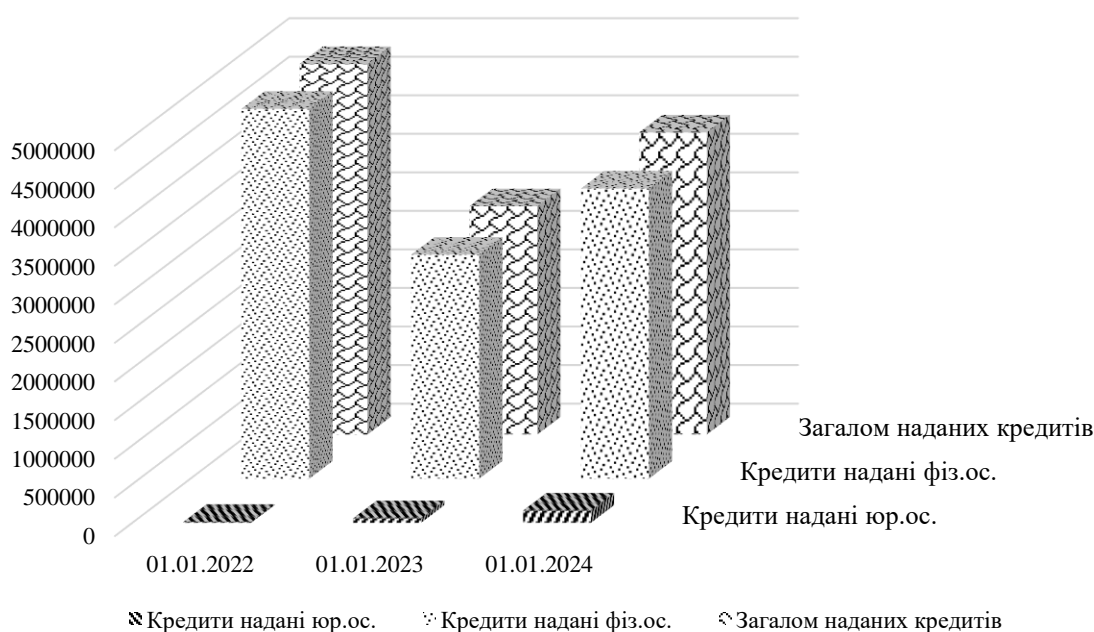
Показники	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	Відхилення 2024/2022	
				Абс., тис. грн	Темп прир., %
Кредитна заборгованість юридичних осіб	10 867	57 051	156 287	145 420	1 339%
Кредитна заборгованість фізичних осіб	4 793 595	2 901 956	3 759 834	-1 033 761	-21,6%
Усього кредитної заборгованості	4 804 462	2 959 006	3 916 122	-888 340	-18,5%

Проаналізований період, що поданий в табл. 2.6, показав, що найбільший приріст частки у кредитному портфелі належить наданим кредитам юридичним осіб. Кредити надані юридичним особам у 2024 році зросли на 1339%. Така позитивна динаміка зумовлена скрутним становищем в економіці, яка впливає на бізнес. Тому юридичні особи, аби зберегти власне підприємство змушені брати кредити.

Кредитна заборгованість фізичних осіб має негативну динаміку. Станом на 01.01.2024 року темп приросту - 21,6%. Фізичні особи почали менше брати кредитів, адже більшість знаходиться у скрутному становищі. Ці особи заздалегідь думають про повернення коштів, а, на жаль, такі особи незавжди можуть в повному обсязі та вчасно виконувати зобов'язання. Також зменшення може бути спричиненим підняття відсотку щодо повернення. Для фізичних осіб це є досить не вигідною умовою, а для банку єдиний варіант покрити кредитні ризики.

Загалом кредитний портфель знизився за період 2022 року, але станом на 01.01.2024 бачимо позитивну динаміку, про що йшлося в аналізі активів.

Розглянемо кредитний портфель в динаміці за даними рисунку 2.6.

Рис. 2.6. Динаміка наданих кредитів АТ «Ідея Банк» за 2021-2023 рр.

За рисунком 2.6 спостерігаємо, що майже весь кредитний портфель займають кредити надані фізичним особам. Якщо розглядати кредити надані юридичним особам, то вони порівняно з кредитами наданими фізичним особам займають дуже малу частку, вони зростають, але не на такому рівні як кредити фізичним особам. Тому з огляду на діаграму можемо стверджувати, що банку слід приймати участь в державних програмах, які спрямовані на підтримку бізнесу, аби

підвищити динаміку зростання частки в кредитному портфелі юридичних осіб.

Аналіз рівня кредитного ризику в кредитному портфелі банку є ключовим етапом для оцінки фінансової стійкості та прибутковості банку. Кредитний ризик виникає, коли позичальники не виконують своїх зобов'язань за кредитами, що може призвести до непогашення боргу та фінансових втрат для банку.

Одним із перших кроків у процесі аналізу є класифікація кредитного портфеля за рівнем ризику. Це дозволяє банку визначити ступінь ризику по кожному типу кредиту. Для більш детального аналізу рівня кредитного ризику в кредитному портфелі банку на основі наведених даних табл. 2.7, проведемо розгляд показників за кожною категорією кредитування за 2021-2023 роки, і розглянемо основні показники та їх динаміку.

Таблиця 2.7

Аналіз рівня кредитного ризику у кредитному портфелі

АТ «Ідея Банк» у 2021-2023 рр., тис. грн.

Показник	2021			2022			2023		
	Іпотечне кредитування	Кредити покупцям	Кредити суб'єктам господарювання	Іпотечне кредитування	Кредити покупцям	Кредити суб'єктам господарювання	Іпотечне кредитування	Кредити покупцям	Кредити суб'єктам господарювання
Балансова вартість кредитів	1940	8606731	55105	1854	8464504	89738	762	8277945	196167
Мінімальний кредитний ризик	0	4523734	6	0	2325560	0	494	3615930	114000
Низький кредитний ризик	542	398086	17820	521	290265	36169	0	263675	45043
Середній кредитний ризик	0	143906	0	0	200433	2227	0	113166	3268
Високий кредитний ризик	0	109918	0	0	223346	1956	0	63134	1731
Дефолтні активи	1398	3431086	37279	1333	5424900	49386	268	4222040	32125
Резерви під знецінення	1152	3813924	44238	1079	5563323	32688	270	4518602	39880
Усього кредитів	788	4792807	10867	775	2901181	57050	492	3759343	156287

Іпотечне кредитування та кредити покупцям демонструють значні зміни у

балансовій вартості, зокрема зменшення у 2023 році, порівняно з 2022 роком. Кредити суб'єктам господарювання показують деяку стабільність з тенденцією до зростання у 2023 році.

У 2022 році спостерігається значне зростання мінімального кредитного ризику, особливо у кредитах суб'єктам господарювання, де мінімальний кредитний ризик виріс до 2 325 560 тис. грн. (порівняно з нулем у 2021).

У 2023 році мінімальний ризик для кредитів покупцям значно знизився, в той час як для суб'єктів господарювання залишається на значному рівні, що свідчить про більшу стабільність і знижений рівень ризику в окремих категоріях.

Спостерігається значне зростання низького кредитного ризику у 2022 році в категорії кредити суб'єктам господарювання (до 36169 тис. грн.) та кредити покупцям (до 290265 тис. грн.). У 2023 році низький кредитний ризик зменшився, особливо у кредитах покупцям та кредитах суб'єктам господарювання.

Середній кредитний ризик зростає у 2022 році в основному для кредитів суб'єктам господарювання. У 2023 році зниження середнього кредитного ризику відбувається в усіх категоріях, що може свідчити про поліпшення стану позичальників у цих категоріях.

Спостерігається значне зростання високого кредитного ризику в категорії кредитів суб'єктам господарювання у 2022 році, що досягає значних значень (до 223346 тис. грн.). У 2023 році високий кредитний ризик значно зменшується в усіх категоріях, що є позитивним індикатором зниження ризику дефолтів серед позичальників.

У 2022 році спостерігається значне зростання дефолтних активів у кредитах суб'єктам господарювання (до 5 424 900 тис. грн.). У 2023 році дефолтні активи також знижуються, особливо в категорії іпотечне кредитування та кредити покупцям, що може свідчити про поліпшення платоспроможності позичальників.

Збільшення резервів під знецінення в 2022 році в категорії кредити суб'єктам господарювання свідчить про більш високі очікувані збитки від

непогашених кредитів. У 2023 році резерви знову знижуються у всіх категоріях, що може свідчити про покращення якості кредитного портфеля.

Протягом трьох років спостерігається значне зниження високого кредитного ризику, що є ознакою покращення стану позичальників і зниження ймовірності дефолтів. Це може бути результатом більш ретельного підходу до кредитування та зміни економічної ситуації.

У 2022 році спостерігається значне зростання дефолтних активів, особливо в категорії кредити суб'єктам господарювання, що свідчить про погіршення фінансового стану позичальників або про недостатнє управління ризиками.

Після зростання резервів у 2022 році в 2023 році їхній рівень знизився, що може вказувати на поліпшення ситуації з непогашеними кредитами та зниження необхідності у додаткових резервах.

Отже, можемо зробити висновок, що у 2023 році знижуються як високий, так і середній кредитний ризик, що свідчить про покращення фінансової стабільності позичальників та ефективність політики банку у зниженні ризиків.

Загалом, банку слід продовжувати моніторинг кредитного ризику, зокрема на рівні дефолтних активів та резервів, щоб забезпечити стабільність кредитного портфеля та своєчасно реагувати на можливі зміни в економічному середовищі.

Аналіз кредитного портфеля банку за видом забезпечення є важливим етапом для оцінки ступеня ризику та стабільності позик, а також для розробки ефективних стратегій управління ризиками.

Здійснюючи такий аналіз, банк здатен оцінити ступінь покриття кредитів. Вид забезпечення допомагає визначити, наскільки добре кожен кредит може бути покритий у разі дефолту позичальника. Це також дозволяє оцінити, чи є забезпечення достатнім для покриття можливих втрат. Кредити, що мають забезпечення, мають нижчий рівень кредитного ризику, оскільки банк має можливість звернутися до активів позичальника у разі невиконання зобов'язань. Забезпечення, яке легко реалізується, дозволяє банку знизити ризики ліквідності, оскільки він може швидко продати заставлені активи в разі необхідності. Аналіз різних видів забезпечення дозволяє банку оцінити потенційні втрати за

окремими кредитами та вжити заходів для їх мінімізації. Важливим аспектом є встановлення резервів на покриття можливих втрат, якщо кредит має низьку якість забезпечення.

Таким чином, аналіз забезпечення дозволяє визначити кредити, які мають найбільший і найменший рівень ризику. Кредити з нерухомістю як забезпечення зазвичай мають нижчий рівень ризику, тоді як кредити, забезпечені товарами чи машинами, можуть бути більш ризикованими. Завдяки аналізу банку легше планувати заходи щодо зниження ризиків, наприклад, шляхом збільшення резервів під знецінення або застосування страхування. Аналіз допомагає удосконалити стратегії кредитування, враховуючи специфіку забезпечення і вплив ринкових факторів. Загалом, такий аналіз дозволяє зменшити потенційні втрати від кредитних операцій, що є важливим елементом для забезпечення фінансової стабільності банку та підтримки довіри з боку клієнтів та інвесторів.

Проведемо аналіз кредитного портфелю АТ «Ідея Банк» в розрізі видів забезпечення у 2021-2023 роках за даними табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Аналіз кредитного портфелю в розрізі видів забезпечення

АТ «Ідея Банк» у 2021-2023 рр., тис. грн.

Показник	2021			2022			2023		
	Іпотечне кредитування	Кредити покупцям	Кредити суб'єктам господарювання	Іпотечне кредитування	Кредити покупцям	Кредити суб'єктам господарювання	Іпотечне кредитування	Кредити покупцям	Кредити суб'єктам господарювання
Незабезпечені кредити	0	8582827	55105	0	8443832	89738	0	8252692	196167
Кредити, забезпечені грошовими коштами	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Кредити, забезпечені нерухомим майном	1940		23134	1854	18223	0	762	11730	0
Іншими активами	0	1070	55105	0	2449	0	0	13519	0
Усього кредитів (до очікуваних кредитних збитків)	1940	8606731	0	1854	8464504	89738	762	8277945	196167

Аналіз кредитного портфеля АТ «Ідея Банк» у 2021-2023 роках за видами забезпечення дозволяє оцінити, яким чином змінилася структура кредитів за різними видами забезпечення, а також як це впливає на кредитний ризик банку. Згідно з наданими даними, можна зробити низку висновків про склад кредитного портфеля та його розвиток.

Незабезпечені кредити займають значну частину кредитного портфеля АТ «Ідея Банк». Хоча їх кількість зменшилась протягом трьох років, вона все ще становить більшу частину кредитного портфеля, що збільшує кредитний ризик. Незабезпечені кредити є найбільш ризикованими, оскільки вони не мають додаткових активів на випадок дефолту позичальників.

Зменшення обсягу кредитів, забезпечених нерухомим майном, є тривожним сигналом. Цей тип забезпечення традиційно вважається одним із найбільш надійних, оскільки нерухоме майно має високу ліквідність і є корисним для покриття зобов'язань у разі дефолту позичальника. Складнощі в цьому сегменті можуть бути пов'язані з погіршенням ринкових умов або змінами в кредитній політиці банку.

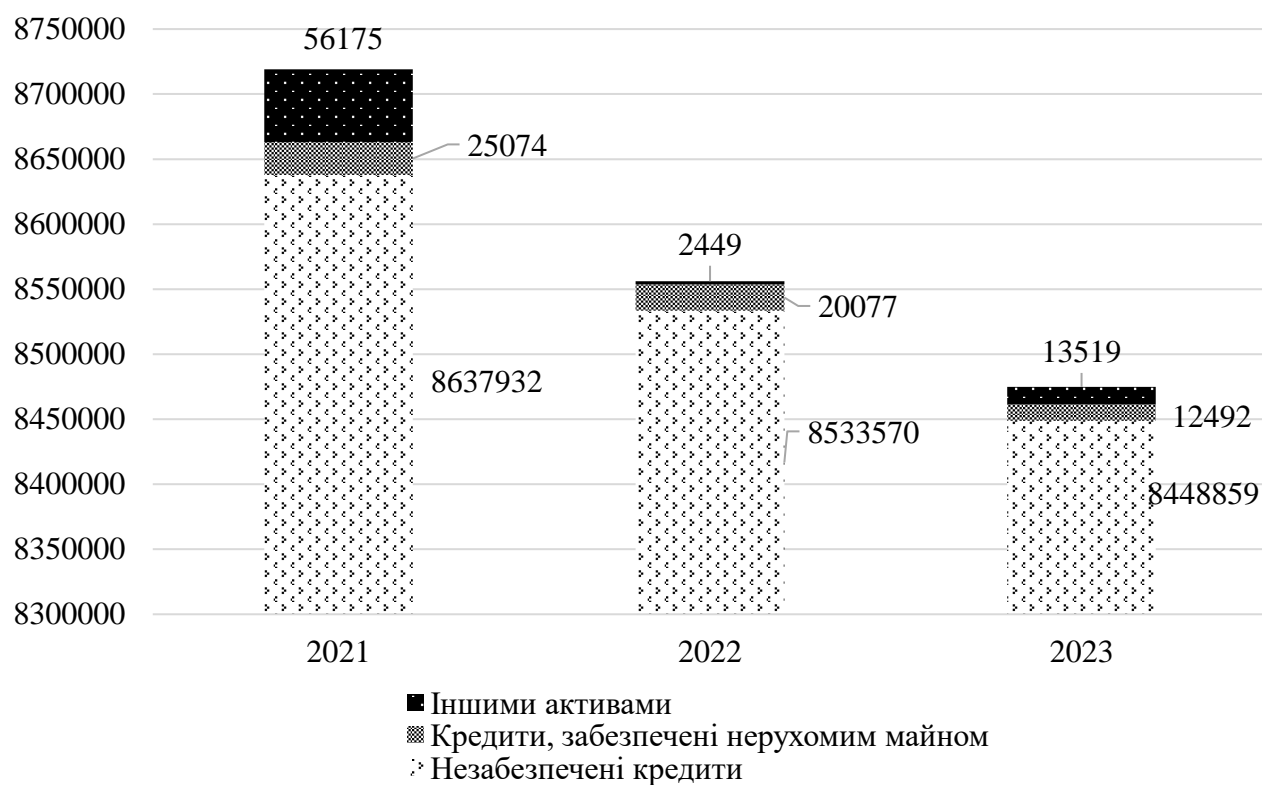
Важливе зменшення обсягу кредитів, забезпечених іншими активами у 2022 році, а також часткове відновлення у 2023 році. Такий тип забезпечення може включати рухоме майно, техніку або інші активи, що також мають певну ліквідність, але можуть бути менш стабільними порівняно з нерухомістю. Тому для зменшення ризиків банк повинен ретельно оцінювати ліквідність таких активів.

Загальний обсяг кредитів банку зменшився протягом трьох років. Це може свідчити про певну стабілізацію в кредитуванні, однак варто звернути увагу на те, що зниження обсягу відбувається в основному через зменшення кредитів, забезпечених нерухомим майном та іншими активами, що підвищує ризик для банку.

Можемо зробити висновок, що основною частиною кредитного портфеля залишаються незабезпечені кредити, що підвищує ймовірність фінансових втрат у разі дефолту позичальників. Для зниження кредитного ризику банк повинен

зосередитись на збільшенні частки кредитів із забезпеченням.

Розглянемо динаміку забезпечених та незабезпечених кредитів АТ «Ідея Банк» у 2021-2023 роках за даними рисунку 2.7.

Рис. 2.7. Динаміка забезпечених та незабезпечених кредитів АТ «Ідея Банк» у 2021-2023 рр., тис. грн.

За даними рисунку 2.7. спостерігаємо невелике зменшення загального обсягу кредитів, що може свідчити про оздоровлення портфеля, проте банк повинен звернути увагу на збільшення стабільних та забезпечених кредитів для мінімізації ризиків.

Загалом, зменшення обсягу кредитів, забезпечених нерухомим майном, може бути наслідком змін у політиці банку або змін на ринку нерухомості. Рекомендується переглянути стратегію кредитування, зокрема щодо нерухомості, та враховувати можливість забезпечення більшої частини кредитів нерухомим майном. Зниження обсягу таких кредитів у 2022 році може свідчити про погіршення ринкових умов або зменшення попиту на кредити з таким типом

забезпечення. Однак збільшення обсягів у 2023 році дає можливість для більш детального аналізу.

Отже, банк повинен надавати пріоритет кредитуванню з забезпеченням нерухомим майном або іншими ліквідними активами для зменшення ризиків.

Необхідно переглянути стратегію кредитування та впровадити додаткові заходи для покриття кредитних ризиків, зокрема через створення резервів. Зміни в обсягах кредитування з забезпеченням нерухомим майном потребують детального аналізу та коригування стратегії банку в разі змін на ринку нерухомості.

Таким чином, збереження здорового балансу між незабезпеченими та забезпеченими кредитами є важливим для мінімізації кредитного ризику та стабільного розвитку кредитного портфеля банку.

В табл. 2.9 представлено показники обов'язкових економічних нормативів кредитних ризиків АТ «Ідея Банк» за 2021 – 2023 роки.

Таблиця 2.9

**Економічні нормативи кредитних ризиків АТ «Ідея Банк»
у 2021-2023 рр.**

Норматив		Стандартне значення	2021	2022	2023
Н7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	не більше 25%; для системно важливих банків - не більше 20%	7,47	14,28	12,27
Н8	Норматив великих кредитних ризиків	не більше 8-ми кратного розміру регулятивного капіталу	0	14,28	12,27
Н9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	не більше 25%	0,02	0,02	0,02

Ліміти нормативів максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7), великих кредитних ризиків (Н8) та максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) встановлюються з метою зменшення кредитних ризиків. Дотримання цих нормативів дозволяє зберегти збалансованість у кредитній політиці банку, що є

важливим елементом для зниження загального кредитного ризику та підвищення стійкості банку до можливих фінансових криз чи проблем з окремими контрагентами.

З даними табл. 2.9, проведемо аналіз економічних нормативів кредитних ризиків.

Норматив Н7 - максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента. Стандартне значення Н7 не більше 25% для всіх банків та не більше 20% для системно важливих банків. У 2021 році його значення складає 7,47% та значно нижче стандарту, що свідчить про здорову концентрацію кредитного ризику на одному контрагента. У 2022 році норматив зріс до 14,28%, але його значення є меншим за визначинний норматив, що свідчить про збалансовану концентрацію кредитного ризику, хоча банк починає наближатися до верхньої межі. У 2023 році Н7 дорівнює 12,27% – показник залишається на здоровому рівні. Це показує стабільність у збереженні поміркованої концентрації кредитних ризиків на одному контрагента.

Отже, норматив Н7 виконаний в усі роки, і концентрація кредитного ризику на одному контрагента знаходиться в межах безпечних рівнів.

Норматив Н8 – великі кредитні ризики. Стандартне значення Н8 не більше 8-ми кратного розміру регулятивного капіталу. У 2021 році Н8 дорівнює 0%, це означає, що в банку відсутні великі кредитні ризики, що свідчить про відсутність концентрації великих кредитів на одному контрагента. У 2022 році Н8 збільшується до 14,28%, що свідчить про наявність великих кредитних ризиків. Це вказує на необхідність перегляду стратегії кредитування для зменшення концентрації великих кредитів. У 2023 році норматив зменшується до 12,27%, що вказує на збереження високих великих кредитних ризиків. Це вимагає додаткової уваги щодо управління великими кредитами та розподілу ризиків.

Отже, банку слід переглянути стратегію кредитування великих позичальників та вжити заходів для зниження цих ризиків.

Норматив Н9 – максимальний розмір кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами, його стандартне значення не більше 25%.

У 2021-2023 роки Н9 дорівнює 0,02%, що значно нижче ліміту та свідчить про відсутність значних кредитних ризиків, пов'язаних з операціями з пов'язаними особами. Це свідчить про низький рівень операцій з пов'язаними з банком особами, що знижує ризики конфлікту інтересів та непередбачуваних втрат.

Загалом, банк продовжує ефективно управляти своїми ризиками в більшості напрямків, але йому слід зосередитись на зменшенні великих кредитних ризиків, особливо в 2022–2023 роках.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКУ

3.1 Підвищення ефективності управління кредитним ризиком

Управління кредитним ризиком є важливим аспектом діяльності банків, особливо в умовах війни та економічної нестабільності. У таких умовах ризику, пов'язані з неплатоспроможністю позичальників, можуть значно збільшуватися, що створює додаткові виклики для фінансових установ. Успішне управління кредитним ризиком дозволяє банкам зберігати свою фінансову стійкість, зменшувати потенційні збитки та забезпечувати належний рівень конкурентосп

Основні принципи управління кредитним ризиком у банківській діяльності

Важливим є чітке розуміння ризиків, пов'язаних з кредитними операціями. Банки повинні постійно моніторити зміни в економічній ситуації та бути готовими до адаптації своїх стратегій управління кредитними ризиками в умовах нестабільності. В умовах війни це стає ще більш актуальним через можливі зміни в платоспроможності позичальників, особливо серед малих та середніх підприємств, а також окремих секторів економіки, що можуть бути безпосередньо впливати на ситуацію.

Один з принципів, який полягає в диверсифікації кредитного портфеля, щоб зменшити ймовірність концентрації ризиків в одній галузі або на одному позичальнику. Це дозволяє банку зменшити втрати в разі дефолту одного або кількох контрагентів. У складних економічних умовах, таких як війна, важливо також диверсифікувати кредитні продукти за різними валютами та типами забезпечення.

Регулярний моніторинг позичальників і їх фінансового стану є важливим елементом управління кредитними ризиками. Це включає в себе не лише внутрішні фінансові показники, а й зовнішні фактори, такі як економічна ситуація в країні, політичні та військові ризику. У випадку війни додатково важливо враховувати можливі збої в ланцюгах постачань, зміни в попиті на

продукцію та послуги, а також зміни у валютному курсі.

У разі надання кредитів важливим є перевірка наявності належного забезпечення, яке може зменшити ризик втрат. В умовах війни ринок нерухомості та інших активів може бути менш стабільним, тому банки повинні проводити додаткові оцінки вартості забезпечення та впроваджувати більш консервативні підходи до визначення вартості застави.

Базельські рекомендації та стандарти Національного банку України передбачають необхідність формування резервів для покриття можливих кредитних збитків. Це дозволяє банкам знизити вплив несприятливих змін в економічному середовищі на їх фінансову стійкість. В умовах війни банкам потрібно бути особливо уважними до визначення рівня резервів, оскільки економічні та політичні зміни можуть швидко змінити умови кредитування.

Створення сценаріїв на основі прогнозів можливих економічних і політичних потрясінь є важливою практикою для оцінки потенційного впливу на банківський портфель. У випадку війни стрес-тестування повинно включати негативні сценарії, пов'язані з економічним спадом, падінням активів або збільшенням дефолтів серед позичальників [7].

Політика управління кредитним ризиком є важливим компонентом загальної стратегії банку, яка спрямована на забезпечення його стабільності, ефективності та зниження ймовірності фінансових втрат через дефолти позичальників. Вона визначає принципи, методи та інструменти, які використовуються для контролю та зменшення ризиків, пов'язаних із кредитними операціями. Політика управління кредитними ризиками зазвичай включає:

- 1) управління ліквідністю банку;
- 2) управління ліквідністю кредитного портфеля;
- 3) управління кредитним ризиком;
- 4) управління кредитним ризиком.

Для підвищення ефективності кредитних операцій і точнішого управління ризиками, банкам необхідно впроваджувати комплексну діагностику, що

включає різноманітні індикатори. Це дозволяє не лише виявляти потенційні загрози на ранній стадії, але й забезпечувати стабільне та ефективне управління кредитним портфелем. Зокрема, для конкретних видів кредитування можуть бути використані такі додаткові індикатори:

1) Частка того чи іншого виду кредитів у загальному обсязі виданих кредитів. Цей показник дозволяє оцінити концентрацію ризику в різних сегментах кредитування. Наприклад, якщо значна частина кредитів зосереджена на одному секторі чи типі клієнтів (наприклад, іпотечне або споживче кредитування), це може свідчити про підвищений ризик у разі погіршення ситуації в цьому сегменті. Тому, важливо моніторити зміни в структурі кредитного портфеля. Оцінювати, чи не відбувається надмірна концентрація ризику на певних видах кредитів, що може вплинути на загальну ліквідність і стійкість банку.

2) Відношення наданих кредитів конкретного виду до загального обсягу залучених фінансових ресурсів. Цей індикатор показує, скільки фінансових ресурсів банку використовується для надання певного виду кредитів. Важливо оцінювати ефективність використання ресурсів банку, перевіряти, чи не йде надмірне залучення коштів для високоризикових кредитів. Визначати структурну рівновагу між залученими фінансовими ресурсами та кредитними портфелями.

3) Відстеження в динаміці показника розміру непогашених кредитів. Цей показник є одним з основних для аналізу ризику кредитних операцій. Важливо аналізувати тенденції непогашених кредитів у часі для виявлення потенційно проблемних секторів чи груп позичальників. Проводити моніторинг імовірності дефолтів і вчасно приймати заходи для коригування політики кредитування.

4) Відношення величини резерву до наданого кредиту у розрізі строків, галузей економіки. Цей індикатор дозволяє оцінити рівень резервування під можливі збитки для різних видів кредитів. Для довгострокових і середньострокових кредитів потрібно мати більші резерви, оскільки вони мають більше потенційних ризиків. Важливо також оцінювати, чи достатньо резервів під високоризикові галузі (наприклад, будівництво, агропромисловість), які

схильні до коливань економічних циклів.

5) Показники структури кредитного портфеля. Ці показники дозволяють оцінити, як збалансовано розподілені кредити за різними видами забезпечення, строками та сферами застосування. Важливо проводити диверсифікацію кредитного портфеля, щоб знизити ризик відмови чи дефолтів по окремих сегментах. Оцінка структури за типами забезпечення дає змогу зрозуміти, наскільки забезпечені кредити і як це впливає на їхню стабільність.

6) Показники ліквідності є критичними для збереження фінансової стійкості банку. Коефіцієнт ліквідності (наприклад, коефіцієнт поточної ліквідності) показує здатність банку виконувати свої зобов'язання в короткостроковій перспективі. Коефіцієнт термінової ліквідності оцінює, скільки ліквідних активів банк має в разі надзвичайної ситуації. Визначення потреби в ліквідності дозволяє банку мати достатні ресурси для покриття непередбачених ситуацій (наприклад, відтоку депозитів).

7) Група показників ліквідності кредитного портфеля. Цей набір показників допомагає оцінити, наскільки ліквідним є сам кредитний портфель. Термінові кредити (кредити з коротким строком погашення) мають вищу ліквідність порівняно з довгостроковими. Важливо також контролювати структуру кредитного портфеля за різними типами забезпечення (кредити, що мають високу ліквідність через забезпечення, можуть бути більш безпечними). Оцінка відносної ліквідності дозволяє банку зберігати баланс між тим, скільки кредитів є на короткостроковій та довгостроковій основі.

Ці індикатори дозволяють комплексно оцінити стан кредитного портфеля банку, виявити потенційно ризикові ділянки та своєчасно коригувати стратегію кредитування для зменшення можливих втрат. Інтеграція додаткових показників в процес діагностики та управління кредитними ризиками дозволяє підвищити ефективність кредитних операцій і сприяє стабільності фінансової установи.

Комплексна діагностика кредитоспроможності суб'єктів господарювання є важливим інструментом, що дозволяє банкам підвищити точність прийняття рішень щодо надання кредитів, а також мінімізувати кредитні ризики.

Запровадження додаткових індикаторів та методів оцінки дає змогу враховувати всі фактори, які можуть впливати на здатність підприємства погасити кредит, зокрема, його фінансовий стан, поточну економічну ситуацію, ризики ліквідності та потенційні зміни на ринку.

Ці заходи не лише допомагають банкам більш точно оцінювати кредитоспроможність підприємств, але й сприяють оптимізації процесу управління кредитним ризиком. В результаті, підвищується ефективність роботи банків в системі кредитної підтримки підприємництва, що в свою чергу, має позитивний вплив на економіку в цілому, підтримуючи розвиток малого та середнього бізнесу, а також сприяючи стабільності фінансової системи.

Загалом, оптимізація існуючих методів оцінки кредитоспроможності та впровадження нових інструментів є важливим кроком на шляху до вдосконалення банківських практик та зменшення ризиків, що можуть виникнути у процесі кредитування.

Загальну відповідальність за встановлення та затвердження цілей у сфері управління ризиками та капіталом АТ «Ідея банк» несе Наглядова Рада Банку. При цьому, Банк має окремі незалежні підрозділи, які відповідають за управління ризиками та їх контроль. За управління ризиками в Банку відповідають такі колегіальні органи: Правління, Комітет із Управління Активами, Пасивами і Тарифами (КУАПіТ), Кредитний комітет, Комітет із управління операційними ризиками, Комітет кредитних ризиків, Департамент управління ризиками, Служба комплаєнсконтролю.

В Банку створено Департамент управління ризиками, в якому зосереджені функції з управління ризиками та який відповідає за розроблення та впровадження внутрішніх процедур управління ризиками, інформує керівництво про ризики, прийнятність їх рівня та надає пропозиції щодо необхідності прийняття керівництвом відповідних рішень.

Процес управління ризиками є ключовим для забезпечення стабільності та фінансової стійкості банку. Кожен етап має важливе значення для системного і ефективного підходу до зменшення ризиків.

Ідентифікація ризику. Це перший етап, який дозволяє банку виявити потенційні та реальні джерела ризиків. Ідентифікація включає оцінку внутрішніх і зовнішніх факторів, що можуть вплинути на діяльність банку. Це можуть бути економічні, фінансові, операційні, ринкові або навіть політичні фактори. Тут важливо правильно зрозуміти, які ризики є найбільш актуальними для конкретного банку в певний період часу.

Кількісна оцінка (вимірювання) ризиків. Оцінка ризиків передбачає їх вимірювання за допомогою різних кількісних і якісних методів. Це може бути аналіз на основі статистичних моделей, коефіцієнтів ризику, ймовірності дефолту, а також вартості можливих втрат (Value at Risk — VaR). Кількісні методи дозволяють зрозуміти масштаб ризиків і підготуватися до їхньої реалізації.

Аналіз впливу ризику на діяльність Банку. Оцінка того, як конкретний ризик може вплинути на діяльність банку. Це аналіз потенційних втрат, які можуть виникнути через виникнення того чи іншого ризику, а також можливий вплив на фінансові показники, репутацію та стратегічні цілі банку. Такий аналіз допомагає визначити, чи потрібно вжити термінових заходів для мінімізації впливу цього ризику.

Управління ризиками. На цьому етапі встановлюється допустимий рівень ризику, який банк готовий прийняти. Це можуть бути як фінансові ліміти, так і регуляторні вимоги. Планування включає розробку внутрішніх процедур, політик і стратегій для мінімізації ризиків. Наприклад, може бути створена система обмежень на певні види кредитування, диверсифікація активів або хеджування валютних ризиків.

Моніторинг ризиків. Після того як ризики були виявлені та оцінені, необхідно регулярно проводити моніторинг для виявлення змін у їх рівні. Це дозволяє банку оперативно реагувати на нові ризики або зміни в існуючих. Для цього застосовуються системи моніторингу та регулярне проведення внутрішніх аудиторських перевірок. Моніторинг також включає аналіз зовнішнього середовища для виявлення нових загроз або можливостей.

Звітування, останній етап, який включає регулярне інформування керівництва банку та інших зацікавлених сторін (наприклад, акціонерів або регуляторів) про поточний рівень ризиків та заходи, які були вжиті для їх зменшення. Звіти повинні бути чіткими, зрозумілими та містити всі необхідні дані для прийняття обґрунтованих рішень щодо подальших кроків.

Впровадження цього циклу дозволяє банку не тільки знижувати рівень ризиків, але й підвищувати ефективність своєї діяльності, оскільки він стає здатним ефективно прогнозувати можливі ризики та приймати відповідні стратегічні рішення.

Ефективне управління кредитними ризиками є критично важливим для стабільної та прибуткової діяльності банку. Кредитний ризик, як і будь-який інший ризик, може суттєво вплинути на фінансовий стан банку, тому правильна і системна організація цього процесу є ключовою для забезпечення належного рівня захищеності і фінансової стабільності.

Менеджери з кредитування відіграють важливу роль в управлінні кредитним ризиком. Вони не лише оцінюють фінансову стійкість потенційних позичальників, але й здійснюють моніторинг виконання кредитних угод та вчасно реагують на зміни в ситуації позичальника.

В умовах війни, коли економічна ситуація є нестабільною, управління кредитним ризиком та оцінка кредитоспроможності позичальників стають критичними для збереження фінансової стабільності банків. Визначення кредитоспроможності позичальника до видачі кредиту, а також періодичний моніторинг протягом всього терміну дії угоди є важливими етапами в управлінні кредитними ризиками.

Оцінка кредитоспроможності позичальника здійснюється на підставі методів, що найчастіше використовуються комплексно. До них належать [11]:

1. Коефіцієнтний аналіз є одним з найпоширеніших методів для оцінки фінансового стану позичальника. За допомогою цього методу визначаються ключові фінансові показники, які дозволяють оцінити здатність позичальника своєчасно виконувати зобов'язання.

2. Експертна рейтингова оцінка. поєднує в собі кількісні та якісні характеристики позичальника. Крім фінансових показників, експертна оцінка враховує також інші фактори, такі як ринкове середовище – економічну ситуацію в галузі та країні, в якій працює позичальник, якість управління - наявність кваліфікованого керівництва, яке здатне ефективно управляти фінансами компанії, платоспроможність клієнта - наявність чи відсутність проблем з погашенням попередніх позик або боргів. Цей метод зазвичай застосовується для оцінки великих позичальників, а також в ситуаціях, коли традиційні фінансові показники не дають повної картини (наприклад, для стартапів або малих підприємств). Різновидом цього методу є кредитний скоринг, який використовується для оцінки кредитоспроможності фізичних осіб. Скорингова модель використовує статистичні дані для визначення ймовірності того, що позичальник не поверне кредит.

3 Моделі на основі ймовірностей. Цей метод передбачає використання статистичних моделей для оцінки ймовірності дефолту (PD — Probability of Default) позичальника, а також збитків, які може понести банк у разі дефолту (LGD — Loss Given Default). Моделі можуть також включати показники, такі як експозиція на момент дефолту (EAD — Exposure at Default), що дозволяє оцінити розмір кредитного ризику, враховуючи поточний борг позичальника. Ці моделі здатні прогнозувати майбутній ризик на основі історичних даних та зовнішніх економічних факторів. Вони використовують величезні масиви даних для побудови функцій ймовірності, що дозволяє банкам більш точно оцінювати рівень ризику.

4. Моніторинг кредитного ризику є важливою частиною управління кредитами, оскільки ситуація на ринку та в економіці може швидко змінюватися, особливо в умовах війни. Банк повинен регулярно здійснювати контроль за станом кредитного портфеля та своєчасно виявляти потенційні ризики дефолту [9, с. 323].

В умовах війни ефективний моніторинг кредитного ризику є критично важливим для банківських установ, оскільки воєнні дії створюють додаткові

загрози не тільки для фінансової стабільності банку, але й для самих позичальників. Особливо це стосується майнового забезпечення по кредитних угодах, яке піддається постійному ризику руйнувань, втрати вартості чи зміни його стану через бойові дії, що може призвести до значних фінансових втрат для банку. У таких умовах банківські установи мають приділяти особливу увагу моніторингу таких аспектів:

Здійснення моніторингу умов угоди є важливою частиною управління кредитним ризиком. До цього процесу входить:

- цільове використання кредиту — перевірка, чи відповідає фактичне використання кредиту заявленим цілям, особливо в умовах воєнного часу, коли надання кредитів може бути спрямоване на відновлення бізнесу або підтримку діяльності підприємств, що постраждали від бойових дій;

- стан забезпечення кредитної угоди — регулярна перевірка стану майнового забезпечення є необхідною для того, щоб оцінити його вартість і можливість реалізації у випадку дефолту позичальника. Враховуючи військову ситуацію, вартість майна може змінюватися дуже швидко, тому необхідно постійно оцінювати ризики руйнувань або зниження вартості заставленого майна;

- захист прав на забезпечення — перевірка статусу права власності на майно, особливо в умовах воєнного конфлікту, коли можуть виникати проблеми з документами чи правами на активи.

Методи управління кредитним ризиком відіграють вирішальну роль у підтримці фінансової стійкості банківських установ, зокрема в умовах економічної та політичної нестабільності, як, наприклад, у період війни. Вибір правильних інструментів для зниження кредитного ризику є критичним для забезпечення нормальної роботи банків і збереження довіри клієнтів. Розглянемо найбільш розповсюджені методи управління кредитним ризиком, які можуть бути ефективно застосовані в умовах воєнних дій:

Лімітування кредитів є одним з основних методів контролю за рівнем кредитного ризику. Він полягає у встановленні максимального розміру позики

на одного позичальника або групу пов'язаних осіб. В умовах війни важливо знизити концентрацію кредитного ризику на окремих позичальниках або галузях та зменшити потенційний вплив зовнішніх факторів (наприклад, бойових дій) на фінансові показники позичальників. Чітко визначити межі для позик, що дозволяє банку оперативніше реагувати на зміни в ринковій ситуації. Завдяки цьому методу банк зменшує вплив ризиків, що можуть виникнути через непередбачувані обставини, такі як втрати через воєнні дії або зміну економічної ситуації.

Формування резервів на покриття можливих збитків за кредитами є ключовим інструментом у управлінні кредитним ризиком. Створення таких резервів дозволяє банку підготуватися до можливих непогашених позик у разі дефолту позичальників, покрити частину потенційних втрат за рахунок резервів, що створюються під час оцінки ймовірних дефолтів, враховувати зовнішні ризики (наприклад, унаслідок війни) при визначенні рівня резервів. У ситуаціях нестабільності резерви допомагають банкам зберегти свою ліквідність і стійкість навіть за наявності погіршення якості кредитного портфеля.

Диверсифікація кредитного портфеля є важливою стратегією зменшення кредитного ризику. Вона передбачає розподіл кредитів серед різних позичальників, галузей, регіонів, видів забезпечення, зменшення впливу одного дефолту або погіршення стану одного сегмента ринку на всю фінансову установу, залучення позичальників з різних секторів економіки, що дозволяє знизити ризики в разі спаду в окремих галузях. У контексті війни диверсифікація стає ще важливішою, оскільки певні галузі можуть бути більш вразливими до негативних наслідків військових дій. Наприклад, аграрний сектор може постраждати від руйнувань інфраструктури, тоді як ІТ-сектор або енергетичні компанії можуть залишатися стабільними.

Сек'юритизація активів - це процес перетворення кредитних портфелів або інших активів в цінні папери, що можуть бути продані на ринку. Це дозволяє банкам зменшити кредитний ризик за рахунок перенесення його на інших інвесторів, підвищити ліквідність банку, оскільки частина активів продається,

отримати додаткові фінансові ресурси для підтримки інших кредитних операцій. В умовах війни цей метод може бути менш актуальним через обмеження на фінансових ринках, але все одно може бути використаний як інструмент для забезпечення ліквідності [9].

Кредитні деривативи, такі як CDS (Credit Default Swaps), можуть використовуватись для захисту банків від можливих збитків у разі дефолту позичальників. Вони дозволяють застрахувати частину кредитного ризику, знижувати вплив дефолту одного позичальника на фінансовий стан банку. Однак, в умовах війни, коли економічні ризики можуть змінюватися дуже швидко, використання кредитних деривативів вимагає великої обережності та чіткого розуміння потенційних наслідків для ліквідності та капіталу банку.

Таким чином, управління кредитним ризиком в умовах війни вимагає від банків застосування гнучких стратегій та вміння адаптуватися до змінних умов:

- використання сценарного аналізу для прогнозування можливих сценаріїв розвитку ситуації, враховуючи різні рівні ризиків;
- встановлення підвищених стандартів моніторингу позичальників і регулярне коригування умов кредитування залежно від змін у ситуації на фронті або на ринку.
- розробка кризових планів для оперативного реагування на погіршення якості активів.

Управління кредитними ризиками в умовах війни є надзвичайно складним і вимагає від банківських установ застосування комбінованих і адаптивних методів. Лімітування кредитів, формування резервів, диверсифікація портфеля, сек'юритизація активів і використання інших методів можуть допомогти знизити негативний вплив воєнних дій на фінансову стабільність банку. Тому для банків є критично важливим створення ефективної системи управління кредитними ризиками, що дозволяє не тільки уникати надмірних ризиків, але й успішно працювати навіть у складних умовах.

До основних напрямів покращення управління кредитним ризиком банку в умовах війни належать:

1. Посилення оцінки кредитоспроможності позичальників. У умовах війни важливість глибокої та всебічної оцінки фінансового стану позичальників зростає, оскільки ситуація на ринку змінюється швидко і може впливати на здатність клієнтів виконувати свої зобов'язання. Для цього необхідно вдосконалити методи оцінки кредитоспроможності, враховуючи додаткові фактори, пов'язані з військовою ситуацією (наприклад, регіональні ризики, відстрочення виплат, зміни в бізнес-середовищі). Використовувати кредитний скоринг для більш точної оцінки можливих ризиків, враховуючи нові макроекономічні умови та галузеві особливості. Інтегрувати більш частий моніторинг фінансового стану позичальників через автоматизовані системи на основі оновлених даних.

2. Диверсифікація кредитного портфеля. В умовах нестабільності та можливих локальних криз, одна з ключових стратегій мінімізації кредитного ризику - диверсифікація кредитного портфеля. Це дозволяє розподілити кредити по різних секторах економіки та географічних регіонах, знижуючи ризики, пов'язані з військовими діями. Враховувати галузі, які більш стійкі до війни (наприклад, фармацевтика, ІТ-сектор, енергетика) та аналізувати специфіку кожного позичальника з точки зору його залежності від зовнішніх факторів, включаючи ймовірність відновлення після воєнних дій.

3. Посилення управління ліквідністю. Управління ліквідністю банку набуває ще більшої важливості в умовах війни, оскільки кризові ситуації можуть виникати раптово, і потреба в ліквідних засобах може бути критичною. Для цього необхідно розробити та впровадити кризові плани ліквідності, які враховують можливість порушення платіжного балансу клієнтів банку через військові дії. Постійно проводити стрес-тести ліквідності, враховуючи сценарії дестабілізації економічної ситуації, та підготувати план для виведення додаткових фінансових ресурсів. Посилити моніторинг кеш-флоу та контролювати рівень запасів ліквідних активів на випадок надзвичайних ситуацій.

4. Формування достатніх резервів. Завжди актуальним є питання

формування резервів під можливі збитки від дефолтів позичальників, особливо в умовах війни. Для цього необхідно створювати резерви, що відповідають реальним ризикам у кожному секторі економіки та враховують ступінь потенційного впливу військових дій. Регулярно переглядати політику резервування, зважаючи на зміни в ситуації на фронті, зміни в економіці та галузях, які найбільше постраждали від війни. Адаптувати резерви під окремі види активів та кредитів, враховуючи специфіку ризиків (іпотечні кредити, кредити підприємствам, споживчі кредити).

5. Інтеграція цифрових технологій для оцінки ризиків. В умовах війни дуже важливо використовувати цифрові платформи та аналітичні інструменти для оцінки ризиків у режимі реального часу. Для цього розробити системи для автоматичного збору та аналізу даних з різних джерел (фінансова звітність, соціальні мережі, новини про бойові дії). Використовувати аналітику великих даних для прогнозування можливих дефолтів позичальників на основі трендів і макроекономічних змін. Впровадити блокчейн-технології для забезпечення прозорості та зменшення ризику шахрайства.

6. Управління ризиком забезпечення. Забезпечення за кредитними угодами є важливим елементом для мінімізації кредитного ризику. В умовах війни необхідно враховувати оцінку стабільності та надійності забезпечення (недвижимість, техніка, інші активи), оскільки військові дії можуть призвести до зниження вартості або пошкодження майна. Оновлення процедур оцінки забезпечення, зокрема регулярні перевірки вартості активів та адаптація до змін на ринку нерухомості або іншого забезпечення. Використання альтернативних форм забезпечення, таких як гарантії, поручительства або застави грошових коштів, які можуть бути менш вразливими до зовнішніх впливів.

7. Налагодження ефективної комунікації та взаємодії з клієнтами. В умовах війни важливо підтримувати відкритий діалог з позичальниками та надати їм можливість адаптуватися до нових умов. Розробити гнучкі програми реструктуризації для позичальників, які зазнали збитків через військові дії (відстрочка платежів, пролонгація терміну позики). Ввести персоналізоване

обслуговування клієнтів, яке дозволяє оперативно вирішувати питання, пов'язані з поточними економічними труднощами. Надавати консультаційні послуги з оптимізації управління борговими зобов'язаннями, допомагаючи позичальникам справлятися з труднощами.

8. Системний моніторинг та звітування про ризики. Регулярний моніторинг кредитного портфеля та ризиків є необхідним для своєчасного реагування на зміни в ситуації. Встановлення постійних процедур моніторингу кредитного ризику на рівні окремих позичальників та в рамках всього кредитного портфеля. Використання автоматизованих систем для звітування про рівень кредитного ризику, що дозволяє керівництву банку своєчасно приймати рішення про коригування стратегії кредитування. Звітність повинна включати дані про поточний стан портфеля, резерви, дефолти, реструктуризацію та інші важливі показники.

Управління кредитним ризиком у воєнних умовах потребує адаптації стратегії банку до нових реалій. Оцінка кредитоспроможності позичальників, гнучке управління ліквідністю, диверсифікація портфеля та формування резервів є основними напрямками покращення кредитного ризику. Комплексний підхід до управління ризиками дозволить зберегти фінансову стабільність банку навіть у надзвичайно складних умовах війни.

3.2. Напрями мінімізації кредитного ризику банку

Проблема зниження кредитного ризику є важливим питанням в сучасних умовах, оскільки банківська система України розвивається швидко, постійно розширюється коло банківських послуг, у тому числі і такий різновид, як кредитування. Головне завдання в раціональному управлінні кредитними ризиками полягає в пошуку реальних шляхів їх мінімізації й одержанні достатніх доходів для збереження засобів вкладників і підтримки життєдіяльності банківської установи. В економічній літературі загальними методами управління кредитним ризиком більшість вчених вважає уникнення, збереження,

прийняття, зниження кредитних ризиків (рисунок 3.1) [5, с. 278]

Управління кредитним ризиком:		
Уникнення	Відмова від кредитування ненадійно не позичальника	
	Відмова від кредитування підозрілої операції	
Збереження	Пошук нових секторів кредитного ринку	
	Створення нових кредитних продуктів	
Прийняття	Повне прийняття(поглинання)	
	Часткове прийняття	розкладання
		перекладання
		страхування
		забезпечення
Зниження	Можливого збитку	сек'юритизація
		лімітування
	Можливості виникнення втрат	синдиціювання кредиту
		диверсифікація

Рис. 3.1. Управління кредитним ризиком

У вітчизняній практиці методи мінімізації кредитного ризику умовно поділяють на зовнішні та внутрішні. Внутрішні способи зниження кредитного ризику банківською установою в основному стосуються внутрішньобанківського менеджменту і до них відносять оцінку кредитоспроможності позичальника, лімітування, нормування, диверсифікацію форм і термінів надання кредитів, формування резервів.

Зовнішні способи мінімізації кредитного ризику щодо позичальника полягають в прагненні банку до перерозподілу ризику шляхом перекладання частини ризику на інші суб'єкти чи об'єкти правовідносин. До них можна віднести: розподіл ризику, зовнішнє страхування, забезпечення, гарантію, поруку.

Важливою складовою управління кредитним ризиком банківських установ є оцінка кредитоспроможності позичальника. Швидкі темпи зростання обсягів наданих кредитів, а отже зростання ризиковості банківської діяльності, зумовили необхідність вдосконалення механізму визначення кредитоспроможності позичальника.

Найпоширенішими в банківській практиці методами, спрямованими на зниження кредитного ризику, є:

- оцінювання кредитоспроможності позичальника. У практиці банків особливо поширений метод, що базується на бальній оцінці позичальника, яка передбачає визначення рейтингу клієнта. Критерії, за якими проводиться оцінювання отримувача позики, індивідуальні для кожної банківської установи, що ґрунтується на його практичному досвіді та, як показує практика, періодично переглядаються;

- зменшення обсягів кредитів, які надаються одному позичальникові;

- страхування кредитів передбачає повну передачу ризику неповернення кредиту організації, яка займається страхуванням. Усі витрати, пов'язані зі страхуванням, зазвичай, перекладаються на одержувачів позики;

- залучення достатнього забезпечення кредиту ліквідної застави практично гарантує банківській установі повернення наданої суми позики та одержання відсотків. Звичайно, при цьому пріоритет при захисті від кредитного ризику повинен надаватися не залученню достатнього забезпечення, призначеного для покриття неповерненого кредиту та сплати відсотків, а детальному і ґрунтовному аналізу кредитоспроможності позичальника, спрямованого на недопущення збитків.

В банківських установах під кредитоспроможністю позичальника прийнято розуміти наявність у позичальника (контрагента) передумов для отримання кредиту та його здатність повернути в повному обсязі суму кредиту та відсотків за ним в обсязі і в термін обумовлені договором.

Оцінка кредитоспроможності проводиться з метою отримання достовірної інформації з метою прийняття рішення про можливість і умови надання позики. Повнота аналізу залежить від наявності чи відсутності в минулому кредитних відносин банку з позичальником, від результатів його фінансово-господарської діяльності, обсягу та строків надання кредиту. Кредитоспроможність позичальника в умовах ринкової економіки є основною характеристикою, що визначає можливість встановлення кредитних відносин між банківською

установою та контрагентом [45].

Рис. 3.2. Складові елементи системи управління кредитним ризиком

Джерелами інформаційного забезпечення процесу оцінки кредитоспроможності клієнтів банку можуть бути власна база даних, матеріали отримані від самого клієнта, бази даних інших фінансово-кредитних установ.

Метод диверсифікації передбачає розподіл кредитних ресурсів серед широкого кола позичальників, що відрізняються між собою як за характеристиками, так і за умовами діяльності.

Основним недоліком даного методу мінімізації рівня кредитного ризику є зменшення очікуваної прибутків, оскільки розширення напрямів кредитування в більшості випадках пов'язане із використанням менш прибуткових напрямів

діяльності [49, с. 300].

У процесі управління кредитними ризиками, поряд із раціональною організацією кредитної роботи банку, головну роль відіграє такий чинник, як людський фактор, який у роботі є вирішальним. Одним із найважливіших інструментів щодо запобігання появі ризиків та істотне зниження їх рівня є виважена кредитна політика банку. Кредитна політика покликана встановити ключові принципи, яких повинні дотримуватись менеджери та керівництво банку під час планування кредитної діяльності та надання кредитів. Кредитна політика повинна містити такі основні принципи та умови:

- умови, за яких банківська установа може проводити видачу кредитів;
- встановлені банком межі відсоткових ставок за кредитами та принципи їх формування, виходячи з вартості банківських ресурсів та враховуючи прибутковість і дохідність;
- класифікацію окремих типів кредитів, на надання яких орієнтується та спеціалізується банківська установа;
- делегувати працівникам кредитних підрозділів права формувати кредитний портфель з урахуванням розподілу банківських ресурсів за ризиковими рівнями з метою забезпечення встановлених нормативів;
- визначений перелік документів, які має надати позичальник разом із заявкою щодо надання кредиту;
- умови, за яких заявка може бути прийнята, або ж підстава, на основі якої ця заявка може бути відхилена;
- умови, за яких банк може або повинен прийняти на себе зобов'язання, тобто надати гарантії чи поручительства;
- схема і порядок прийняття рішення про кредитування позичальника та основні відомості щодо управлінських структур банку, які безпосередньо беруть участь у кредитному процесі та у кредитній роботі;
- вимоги щодо забезпечення кредитів, які надає банк позичальникам

Лімітування являє собою процес із встановлення максимальних розмірів наданих позичок, що сприяє обмеженню кредитного ризику. Використання

банківськими установами даного методу дозволяє уникнути необдумані концентрації будь-якого ризику, що дозволяє уникнути їм критичних втрат та забезпечити стабільні прибутки.

Різні вияви методу лімітування зумовлюють різноманітність джерел і показників ефективності кожного з них. Основним недоліком даного методу є зменшення віддачі (як результат обмежень) і вилучення з розгляду привабливих стосовно прибутку і доходів варіантів.

Резервування як метод управління кредитним ризиком полягає в акумуляції частини коштів, які, в майбутньому можуть бути використані для компенсації витрат банку пов'язаних із неповерненням кредитів. Даний метод є одним із методів самострахування банку для захисту вкладників, кредиторів та акціонерів [12]. На розмір відрахувань до резерву впливають такі умови як фінансовий стан позичальника, стан застави за кредитною операцією, стан обслуговування боргу, кредитна історія позичальника [16].

В сучасних мовах резервування є основним напрямом захисту від кредитного ризику, що використовується вітчизняними банківськими установами. Дані резерви створюються за всіма видами наданих банком кредитів для відшкодування сум основного боргу за наданими позичками.

Перевагою резервування є можливість для банку швидко відшкодувати понесенні втрати, а недоліком – відволікання значного обсягу ресурсів та зниження ефективності використання капіталу.

Страховання – це метод мінімізації кредитного ризику, що полягає в повній або частковій передачі кредитного ризику спеціалізованій організації. Економічна сутність страхування полягає у створенні резервного (страхового) фонду. Розмір відрахувань до цього фонду для суб'єкта, що прагне мінімізувати негативні прояви ризику, менший від розміру очікуваного збитку і, як наслідок, страхового відшкодування [33].

Перевагою страхування ризику над резервуванням є те, що обсяг відшкодування негативних наслідків не обмежується сформованим за рахунок відрахувань страховим фондом, а визначається вартістю об'єкта страхування,

розміром страхового внеску та відповідно страховою сумою.

У разі страхування методом розподілу ризику (передачі частина ризику) за рахунок залучення до участі в проєкті, що містить ризик, більш широкого кола партнерів, або інвесторів, платою за зниження ризику є відмова від частини доходів, на користь інших учасників проєкту, що взяли на себе відповідальність за частину ризику [13].

Метод усунення кредитного ризику передбачає залишення банківською установою всієї відповідальності за собою. Мінімізація ризику здійснюється власними силами, роблячи ставку на професіоналізм менеджерів. Для утримання кредитного ризику на визначеному рівні банк може здійснювати такі заходи: припинення на деякий час діяльності у високоризикових галузях, пошук нових ринків кредитування, створення нових кредитних продуктів, створення структурного підрозділу для повернення проблемних кредитів.

Ще одним методом впливу на кредитний ризик є вимоги щодо надання забезпечення, що дає можливість банку у випадку неповернення позики повністю чи частково компенсувати свої витрати. Основними вимогами щодо надання забезпечення можуть бути: застава, гарантії та поручительства. Сьогодні перелік вимог банків щодо забезпечення значно розширився та 31 включає в себе товарно-матеріальні цінності, рухоме та нерухоме майно, цінні папери, застава рахунків до оплати тощо.

На сьогоднішній день застава залишається найпоширенішим та найефективнішим забезпеченням (а отже і способом мінімізації кредитного ризику) кредитів, що надаються банківськими установами України [21].

Законодавством України застава визначається як спосіб забезпечення зобов'язань, з допомогою якого кредитор має право у разі невиконання боржником забезпеченого заставою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог з вартості заставного майна переважно перед іншими кредиторами [56].

Основними вимогами до застави є:

- висока ліквідність;
- можливість тривалого зберігання (мінімум на термін користування

кредитом);

- стабільність ціни на заставне майно;
- мінімальні затрати на зберігання та реалізацію застави [32].

Перевагою використання застави є її більша ефективність в порівнянні з іншими способами забезпечення кредиту, оскільки використання застави, завдяки економічним та психологічним мотивам позичальника, зменшує кредитний ризик та забезпечує повернення не тільки суми кредит, а й процентів по ньому.

Вітчизняні наукові виділяють деякі недоліками використання застави на практиці, що впливають із Закону України «Про заставу». Згідно даного закону дозволяється подальше використання вже закладеного майна, що не відповідає інтересам кредиторів. Також вищезазначений закон передбачає обов'язок боржника попередити кожного із заставодержателів про всі попередні застави, та в разі необхідності, відшкодувати збитки, хоча насправді отримати відшкодування втрат дуже проблематично. Оформлення і реалізація заставного майна обкладаються численними податками і зборами. Цим, а також можливістю зменшення ринкової вартості заставного майна, пояснюється вимога банківських установ, щоб ринкова вартість предмета застави ³² перевищувала розмір кредиту в 1,5-2 рази [20].

Гарантія повернення кредиту – це зобов'язання банку, іншої фінансово - кредитної установи видане за наказом позичальника на користь кредитора, сплатити кредитору у випадку невиконання позичальником своїх зобов'язань за кредитним договором суму основного боргу та відсотків за кредитом.

В правовому відношенні гарантія не залежить від інших договірних зобов'язань гаранта і розглядається як самостійне зобов'язання перед банком. Гарантійні претензії банку можуть бути реалізовані тільки при настанні гарантійного випадку.

Надійність гарантія як засобу забезпечення для банку пояснюється з кількох позицій:

- 1) гарант відповідає за порушення зобов'язань боржником, його

зобов'язання не залежить від припинення або недійсності основного зобов'язання, зокрема і в тому випадку коли гарантія містить посилання на основне зобов'язання;

2) при невиконання боржником зобов'язання, забезпеченого гарантією, гарант повинен сплатити кредитору суму зазначену в гарантії;

3) гарантія не може бути відкликана гарантом. Оскільки, навіть за умов визнання договору з боржником недійсним чи припинення зобов'язань через неможливість його виконання або через обставини, за які боржник не несе відповідальності, гарант зобов'язаний сплатити кредиторів певну грошову суму зазначену в договорі, а тому гарантія як засіб забезпечення досить вигідна кредитору.

Порука – це договір за яким поручитель зобов'язаний при необхідності сплатити кредитору заборгованість позичальника. Договір поруки є доповненням до кредитного договору. Відповідно до даного договору поручитель зобов'язується перед кредитором іншої особи відповідати за виконання нею зобов'язання в повній сумі чи частково.

В разі невиконання боржником зобов'язань кредитор має право висувати вимоги як до боржника, так і до поручителя, в чому проявляється 33 забезпечувальна функція поруки. При невиконанні зобов'язання боржник та поручитель відповідають перед кредитором як солідарні боржники, якщо інше не встановлено договором поруки.

Поручитель відповідає в тому ж обсязі, що і боржник за сплату процентів і неустойки, за відшкодування збитків, якщо інше не встановлено договором поруки.

В разі виконання поручителем зобов'язань позичальника, він набуває всіх прав кредитора за цим зобов'язанням, та має право вимагати від боржника виконання своїх зобов'язань вже перед ним. Порука припиняється: одночасно з припиненням забезпеченого нею зобов'язання та у випадку, якщо кредитор протягом трьох місяців з дня настання строку зобов'язання не пред'явить позов до поручителя. У випадку не зазначення строку виконання зобов'язання (або

визначення моментом вимоги), то при відсутності іншої угоди відповідальність поручителя припиняється після закінчення одного року з дня укладання договору поруки.

Основними факторами від яких залежить ефективність гарантії та поруки є: реальна оцінка банком-кредитором фінансової стійкості гаранта (поручителя); впевненість банку при отриманні гарантії (поруки) в готовності гаранта (поручителя) виконати свої зобов'язання.

Також досить ефективним способом мінімізації кредитного ризику є управління загальним портфелем банківських позик. Цей метод заснований на ретельному аналізі банком власного кредитного портфеля, що являє собою сукупність вимог банку за кредитами, які класифіковані на основі критеріїв, пов'язаних із різними факторами кредитного ризику. Здійснення аналітичного аналізу в цьому напрямі дозволить об'єктивно оцінити величину необхідного резервного фонду для покриття можливих витрат за кредитними операціями, та дозволить визначити оптимальні напрями поліпшення структури портфеля кредитних позичок банку [23].

Під оптимальним формуванням кредитного портфеля банків у цьому разі слід розуміти розробку стратегії кредитних операцій у такий спосіб, який би не позначався негативно на можливостях із забезпечення дохідності банківських установ. Як важливий і перспективний напрям для практичної реалізації цього завдання можна розглянути використання можливостей щодо сек'юритизації активів, яка передбачає перетворення наданих банками кредитів на ліквідні цінні папери.

Ще одним ефективним методом мінімізації кредитних ризиків є хеджування, що полягає в зменшенні ризику шляхом укладання протилежної угоди. В широкому розумінні хеджування - це форма страхування вартості товару або прибутку, валютного ризику під час здійснення ф'ючерсних угод в банківській, страховій та комерційній практиці. Учасники ризику мають можливість застерегтись, знизити рівень фінансового ризику, що пов'язаний з можливою зміною кон'юнктури ринку впродовж виконання умов угоди.

За технікою здійснення хеджування може бути коротким та довгим. Коротке хеджування являє собою продаж строкових контрактів, а довге – купівлю строкових контрактів. Коротке хеджування сприяє забезпеченню ціни продажу базового активу, що знаходиться у власності продавця. Довге хеджування призводить до негативної зміни ціни активу.

Основними фінансовими інструментами хеджування є інструменти строкового ринку - форвардні контракти, опціони та ф'ючерсні контракти [50].

Досить ефективним способом мінімізації кредитного ризику є сек'юритизація, що передбачає використання похідних фінансових інструментів (кредитних деривативів). Використання вказаних фінансових інструментів дає змогу відокремити кредитний ризик від активу для подальшої передачі цього ризику третій стороні. В результаті цього банки отримують можливість перерозподіляти кредитні ризики, не оформляючи переходу права власності на свої базові активи. У процесі сек'юритизації банки передають частину своїх майбутніх грошових потоків в обмін на можливість інвестувати отримані кошти у будь-які прибуткові проекти, нейтралізуючи таким чином небезпеку недоінвестування в банківській справі [46].

Як свідчить сучасна світова банківська практика, набули значного поширення такі схеми сек'юритизації активів: балансова, традиційна або класична й синтетична. Балансовий тип сек'юритизації активів передбачає емісію цінних паперів, забезпечених пулом банківських активів, які продовжують залишатися на балансі банку-емітента.

За основу традиційної сек'юритизації активів взято довірче управління такими активами. Банк-ініціатор відчужує на користь цільової компанії (SPV) високоліквідні активи, яка оплачує первинному власнику вартість переданих активів безпосередньо в момент їхнього продажу (true sale) і здійснює випуск цінних паперів, які розміщує на ринку серед інвесторів [39].

В рамках синтетичної сек'юритизації активно використовуються кредитні деривативи. Синтетична сек'юритизація на відміну від традиційної форми передбачає продаж ризику, а не усього активу. Популярності набули кредитні

дефолтні свопи (англ.: “Credit Default Swap”), кредитні спредові свопи (англ.: “Credit Spread Swap”) та свопи повного повернення (“Total Return Swap).

В найпростішому вигляді сек’юритизація являє собою переоформлення банком активів у цінні папери (наприклад облігації), які в подальшому реалізуються третім особам. Викупна вартість даних цінних паперів залежить від стану кредиту, що лежить в їх основі. У випадку вчасного погашення позики банк викупляє ці облігації за номіналом. Якщо ж кредит пролонгується або не погашається в установленій термін банк здійснює купівлю облігацій із дисконтом, величина якого безпосередньо залежить від рівня кредитного ризику. У результаті банківські активи набувають більшої диверсифікації [29].

При застосуванні будь-якого з методів сек’юритизації банк отримує значні переваги, а саме: замість строкових активів банк одержує ліквідні кошти, які можна використати для подальшого розвитку. Часто банк має значні обсяги недостатньо ліквідних активів, продаж яких у потрібний момент не завжди можливий, що може призвести до втрати його платоспроможності. У цьому разі сек’юритизація становитиме важливий інструмент управління активами, позаяк дає змогу реалізувати їх швидко й ефективно в умовах конкурентно насиченого ринку; розширюється коло потенційних інвесторів; зменшується ймовірність виникнення у банку процентного, кредитного ризиків, а також ризику втрати ліквідності. Сек’юритизація перерозподіляє ці банківські ризики між кредитною установою, інвестором і посередником; поліпшується виконання чинних нормативів (наприклад, відношення зобов’язань до власного капіталу); банк може позиціонувати себе як фінансову установу, котра спроможна працювати зі складними міжнародними фінансовими інструментами [9].

Отже, управління кредитними ризиками повинно охоплювати всі види діяльності фінансово-кредитної установи, які впливають на параметри її ризиків, становлять безперервний процес аналізу ситуації та відповідного середовища, в яких виникають ризики та/або рівень уразливості фінансово-кредитної установи до таких ризиків. А з метою мінімізації кредитних ризиків банківські фахівці повинні проводити постійний моніторинг за кредитним процесом.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження еволюції методичних підходів до обчислення кредитного ризику та його впливу на фінансову стійкість банку сформульовано наступні висновки:

1. Кредитний ризик – це невизначеність, що означає наявність альтернатив і необхідність прийняття рішень, а також ризик втрати прибутку внаслідок несплати позичальником основної суми боргу та відсотків через неспроможність сторони, яка взяла на себе зобов'язання виконати умови фінансового договору. Об'єктом кредитного ризику є кредитні операції, дійсність та умови яких неможливо точно оцінити в майбутньому. Суб'єктом кредитного ризику є особа (команда), яка має відповідну компетенцію для прийняття відповідних контрольних та управлінських рішень щодо об'єкта і зацікавлена в результаті управління.

Встановлено, що кредитний ризик має дуже суттєвий вплив на фінансову стійкість банків. Це пов'язано з тим, що кредитний ризик супроводжується значними втратами через зниження якості кредитного портфеля банківської установи. Це явище призводить до втрати капіталу та ліквідності, а також багатьох фінансових втрат як для кредиторів, так і для вкладників банку. Відправною точкою дослідження економічної природи кредитного ризику комерційного банку та ролі методів його оцінки є з'ясування його сутності. Більшість науковців трактують кредитний ризик як ризик, що виникає в результаті кредитної діяльності банку. Інакше кажучи, кредитний ризик можна розглядати як ризик позичальника, що є ще більш вираженим у сучасних умовах, оскільки банки мають різні механізми захисту від ризиків, тоді як позичальники є абсолютно незахищеними від кредитного ризику у воєнний час.

Основними факторами, що спричиняють кредитний ризик, є: фактори позичальника (некваліфікований персонал, шахрайство позичальника), зовнішні фактори (фактори загальноосвітнього рівня, фактори державного рівня (політичні, соціальні, економічні), фактори регуляторного та законодавчого

рівня, фактори місцевого рівня (позиція уряду, внутрішня економіка, злочинність), галузеві фактори, фактори надзвичайних ситуацій), фактори банку (некваліфікований банківські фактори (некваліфікований персонал, внутрішні управлінські помилки, неефективна банківська політика, операційні помилки).

Детальний розгляд кредитного ризику в системі банківських ризиків показує, що кредитний ризик займає домінуючу позицію в ієрархічній системі банківських ризиків і є невід'ємною частиною загального банківського ризику. Узагальнюючи підходи науковців, кредитний ризик - це ймовірність того, що деякі або всі зобов'язання, узгоджені між позичальником і банком та викладені в кредитному договорі, не будуть виконані, внаслідок чого банк недоотримає або зазнає збитків від очікуваних доходів від кредитної операції.

2. Досліджено шляхи зменшення кредитного ризику та виявлено, що шляхом до зниження кредитного ризику є дотримання загальновідомих принципів фінансування, які забезпечують повернення банківських кредитів. Основними принципами банківського кредитування є забезпеченість, суб'єктність, платність, строковість і повернення. Регулювання кредитного ризику банку є послідовним процесом прийняття ефективних рішень щодо впливу на фактори ризику і здійснюється з метою підтримання прийнятного рівня кредитного ризику для досягнення стратегічних цілей банківської діяльності.

Тому основним завданням раціонального управління кредитним ризиком є пошук практичних шляхів мінімізації кредитного ризику, збереження коштів вкладників та отримання достатнього прибутку для підтримки діяльності банківської установи. Втрати банків від недооцінки впливу кредитного ризику на результати діяльності банку не обмежуються неповерненням кредитів або плати за користування ними. Вплив може бути ширшим.

3. Під час дослідження виявлено, що сучасні питання управління кредитними ризиками мають розглядатися в просторі стратегічного управління, при якому ризикові кредитні стратегії повинні бути домінуючими. Для ефективного функціонування банку необхідно застосовувати відповідну

стратегію, враховуючи індивідуальні особливості банку і швидку змінність факторів навколишнього середовища.

Аналізуючи діяльність АТ «Ідея Банк», можна зробити висновки, що банк наражається на притаманні банківському бізнесу ризики, основними з яких є:

- кредитний ризик;
- ризик ліквідності;
- процентний ризик банківської книги;
- ринковий ризик;
- операційний ризик;
- комплаєнс-ризик.

Стратегічними цілями управління вищевказаними видами ризику в Банку визначено:

- забезпечення / підтримання прийнятного рівня ризиків у рамках ризик-апетиту та лімітів ризиків;
- забезпечення достатності капіталу для покриття суттєвих ризиків Банку;
- забезпечення фінансової стійкості Банку, мінімізація можливих фінансових втрат від впливу прийнятих Банком ризиків відповідно до стратегії розвитку Банку;
- виконання вимог контролюючих органів (Національного банку України, Державної фіскальної служби, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб тощо);
- дотримання міжнародних стандартів і використання найкращих практик у сфері управління ризиками.

Для досягнення вищеназваних стратегічних цілей Банк застосовує такі інструменти:

- своєчасне виявлення, вимірювання, моніторинг, контроль, пом'якшення суттєвих ризиків та звітування з цих питань;
- моніторинг і попередження порушень показників ризик-апетиту та лімітів ризику, контроль наближення показників ризиків до ризик-апетиту та лімітів ризику і вжиття відповідних запобіжних заходів;
- постійний аналіз ризиків, на які наражається Банк у своїй діяльності, з

метою підготовки пропозицій стосовно прийняття своєчасних та адекватних управлінських рішень про пом'якшення ризиків;

– стрес-тестування суттєвих ризиків для визначення спроможності протистояти потрясінням та загрозам, з якими стикається Банк під час своєї діяльності або які можуть виникнути у майбутньому;

– ретельний контроль за дотриманням Банком норм законодавства, внутрішньобанківських документів та відповідних стандартів професійних об'єднань, дія яких поширюється на Банк.

4. В роботі розглянуто фінансовий стан банківської установи АТ «Ідея Банк». За результатами аналізу виявлено, що установа демонструє позитивну динаміку зростання активів і прибутковості, що свідчить про стабільну фінансову основу. Банк має достатній рівень капіталу, що забезпечує його стійкість до зовнішніх шоків. Рентабельність активів та капіталу зберігається на конкурентоспроможному рівні, хоча спостерігається незначне зниження через економічну нестабільність у регіоні. Щоб покращити цю ситуацію, банку необхідно підвищити прозорість умов кредитування, використовувати новітні технології та посилити свою конкурентоспроможність. Крім того, необхідно захищати свою репутацію та враховувати специфіку ринку і потреби клієнтів при розробці стратегій і продуктів.

АТ «Ідея Банк» перебуває у задовільному фінансовому стані, однак потребує вдосконалення стратегій управління кредитними ризиками та подальшого зміцнення конкурентних позицій на ринку.

5. У третьому розділі висвітлюються шляхи мінімізації кредитного ризику. Під час дослідження виявлено інструменти управління кредитним ризиком, до них увійшли підходи, процеси, заходи управління кредитними ризиками, які дають змогу певною мірою визначати можливість настання ризикованих подій для кредитної діяльності банку. Зазначено, що основними внутрішніми інструментами управління ризиком кредитного портфеля банку є дотримання встановлених нормативів і лімітування, диверсифікація, концентрація і створення резервів для відшкодування втрат за кредитними операціями

комерційних банків та сек'юритизація.

6. Результати дослідження вказують на необхідність збільшення капіталу, оптимальної диверсифікації та посиленого регулювання з боку державних органів. Також необхідним є створення державної програми удосконалення системи банківського кредитування.

Таким чином, підвищення якості управління кредитними ризиками є необхідною умовою підвищення ефективності банківських операцій та конкурентоспроможності банків. Система управління кредитним ризиком має формуватися відповідно до кредитної політики банку.

Причини накопичення кризового потенціалу та його наслідки для банківської системи потребують подальшого дослідження з метою формування превентивних заходів.

У вітчизняній та міжнародній практиці розроблено різноманітні моделі оцінки кредитного ризику, спрямовані на його мінімізацію. Однак, враховуючи відносно коротку історію банківського сектору в Україні, а також відмінності в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, не всі зарубіжні моделі можуть бути застосовані до вітчизняних фінансових установ. Тому існує потреба в розробці системи оцінки кредитного ризику, яка б поєднувала український та зарубіжний досвід і враховувала специфіку української економіки.

Україна має продовжувати докладати зусиль для мінімізації кредитного ризику як на рівні комерційних банків, так і на законодавчому рівні. Зокрема, потребують подальшого дослідження питання застосування комплексної системи управління кредитним ризиком, яка є невід'ємною частиною управління комерційним банком. На макроекономічному рівні, з метою стабілізації економічної ситуації, можна запропонувати створення української резервної системи при НБУ, основною метою якої є запобігання кризовим явищам у банківській системі. Такий національний фонд також допоміг би підвищити довіру населення України до банківських установ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрушків Т. І. Проблеми оцінки кредитоспроможності позичальника в управлінні кредитним ризиком банку. *Світ фінансів*. 2008. № 2. С. 113-118.
2. Артус М. М. Гроші та кредит: навч. посібник. К.: Вид-цтво Європ. ун-ту, 2005. 162с.
3. Хенін Ван Грюнинг, Соня Брайович-Братанович Управління кредитними ризиками. *Банківський менеджмент*. 2008. №5. С.22-25.
4. Банківські операції: підручник за ред. О. В. Дзюблюка. Тернопіль: Економічна думка, 2009. 696 с.
5. Банківські операції: підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. 2-ге вид., випр. І доп. К.: КНЕУ, 2002. 476 с.
6. Білай О.С. Проблемна заборгованість: основні ознаки та засоби підвищення ефективності повернення кредитів. *Економіка ринкових відносин*. 2020. №8. С. 204-208.
7. Білик О. М. Розробка заходів щодо мінімізації кредитного ризику в банку на основі методу кореляційно- регресійного аналізу рівня проблемних кредитів. *Управління розвитком*. 2010. №16 (92). С. 71-73.
8. Блудова Т. До питання управління відсотковим ризиком. *Вісник НБУ*. 2004. № 10. С. 34–35.
9. Бобиль В. В. Сек'юритизація банківських активів у контексті управління портфельним кредитним ризиком. *Вісник НБУ*. 2010. № 1. С. 22 – 25.
10. Васильченко З. М. Комерційні банки: реструктуризація та реорганізація: монографія. К.: Кондор, 2004. 329 с.
11. Васюренко О.В. Банківські операції: навч. посібник. 6-е вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 318 с.
12. Верхуша Н. П. Прогнозування портфельного кредитного ризику банку як ефективний спосіб оптимізації управлінських рішень. *Вісник університету банківської справи Національного банку України*. 2012. № 1(13). С. 181-184.
13. Вітлінський В.В. Кредитний ризик комерційного банку: навч. посібник.

К. : Вид-во "Знання", КОО, 2000. 251 с.

14. Владичин У.В. Банківське кредитування: навч. посіб. К.: Атіка, 2008. 648 с.

15. Грачева М. Н. Особливості корпоративного управління в банках. *Банківський огляд*. 2004. № 9. С. 43.

16. Дзюблюк О. В. Оптимізація управління ризиком портфеля кредитних вкладень банку в контексті подолання наслідків світової фінансової кризи. *Вісник ТНЕУ*. 2011. №2. С. 21-30.

17. Дзюблюк О. В. Про деякі аспекти використання кредитних деривативів у банківському ризик – менеджменті. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 2. Т.1. С. 21-23.

18. Долбнєва Д. В. Стан та перспективи розвитку банківського кредитування МСП в Україні. *Вісник Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2014. № 2 (22). С. 197-206.

19. Єлейко І.В. Особливості мінімізації кредитного ризику банківської установи. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018. №21. С. 150-158.

20. Єфремова Н.Ф., Золотарьова О.В., Окрема В.С. Напрями підвищення ефективності управління кредитними ризиками комерційного банку та їх мінімізації в контексті зростання його прибутковості. *Економічний простір*. 2012. № 59. С. 93-103.

21. Житар М. О. Аналіз сучасного стану кредитної діяльності банків України. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2017. № 1. С. 94-105.

22. Ісмаїлов В. Б. Теоретичні основи формування кредитного портфеля. *Економіка і управління*. 2021. № 2. С. 55-59.

23. Кажан В. А. Світова практика управління кредитним ризиком. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvfb/2010_1/0110st12.pdf.

24. Караченцева Т. Теорія кредиту і його функціональна роль в економіці. *Банківський вісник*. 2016 . №31. С.41-46.

25. Карбівничий І. В. Особливості організації процесу корпоративного

управління кредитної діяльності. *Фінансовий простір*. 2012. № 2 (6). С. 16-20.

26. Касьян М. В. Нормативне регулювання діяльності банків в області кредитування та управління кредитним ризиком шляхом формування резерву на покриття можливих збитків. *Вісник економічної науки України*. 2009. №1. С. 89-97.

27. Кишакевич Б. Ю. Управління кредитним ризиком через сек'юритизацію активів банку. *Економічний простір*. 2008. №11. С. 117- 125.

28. Кривцун І. М. Управління ризиками комерційного банку. *Регіональна економіка*. 2008. № 4. С. 104 – 108.

29. Криклій О. А. Управління кредитним ризиком банку. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. 86 с.

30. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика: Навч. посібник. Київ: «Знання». 2008. 215 с.

31. Ларіонова К. Л. Теоретичні засади дослідження поняття та сутності кредитних ризиків банківської діяльності. *Наука й економіка*. 2009. №4 (16), Т. 1. С. 74-85.

32. Лалакулич М. Ю. Механізм сучасного банківського кредитування та його складові. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 7. С. 35-38.

33. Малахова О. Л. Ідентифікація економічних чинників активізації банківського кредитування в Україні. *Молодий вчений*. 2022. № 4 (44). С. 702-709.

34. Манжула Д. П. Роль кредиту в діяльності комерційних банків. *Молодий вчений*. 2021. № 2. С. 67-70.

35. Матвеева Н. В. Проблеми розвитку кредитування комерційними банками України. *Наука й економіка*. 2021. Вип. 1. С. 7-1.

36. Миськів Г.В. Проблеми розвитку кредитного ринку України та їх наслідки для національної економіки. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20161\(117\)/sep20161\(117\)_074_MyskivH.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20161(117)/sep20161(117)_074_MyskivH.pdf)

37. Момот Л. Проблеми довгострокового кредитування та шляхи їх вирішення. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*. Серія Економічні науки. 2015. Вип. 39 (1). С. 127-131.

38. Нідзельська І. А. Кредитні ризики та їх наслідки для банківської системи України в умовах поглиблення фінансової кризи. *Банківська справа*. 2018. № 8. С. 102-108.

39. Оконська О., Дехтяр Н. Кількісна оцінка кредитного ризику. *Вісник ТНЕУ*. 2008. №3. С.118-122.

40. Ольвінська Ю. О. Роль банківського кредитування у розвитку малого бізнесу в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 3. С. 12-14.

41. Осадчий Є. Сучасний стан та проблеми банківського споживчого кредитування в Україні. *Ринок цінних паперів України*. 2013. № 11-12. С. 97-102.

42. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://www.bank.gov.ua>

43. Пірог В. В. Кредитні бюро як інструмент мінімізації кредитних ризиків банку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 6. Т. 4. С. 201 - 204.

44. Пірог В. В. Особливості фінансових інструментів управління кредитними ризиками комерційних банків. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип.22.6. С. 235-240.

45. Поляк Н. П. Банківське кредитування: сучасний стан та проблеми сьогодення. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. 2019. № 2. С. 201-207.

46. Прийду Л. М. Управління кредитним ризиком як основа забезпечення ефективності банківської діяльності. *Сталий розвиток економіки*. 2012. № 2. С. 307-312.

47. Прийдун Л. М. Оцінка зарубіжного досвіду мінімізації рівня проблемної заборгованості у кредитних операціях банків. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2011. № 16. С.201-209.

48. Примостка Л. О. Управління банківськими ризиками: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2007. 600 с.

49. Примостка Л. О. Фінансовий менеджменту у банку: підручник. К.:

КНЕУ, 2004. 468 с.

50. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121–III (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

51. Про Національний банк України: Закон України від від 20.05.1999 р. № 679- XIV (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

52. *Рогожнікова Н. В.* Основні тенденції банківського кредитування в сучасних умовах фінансово-економічної кризи. *Фінансовий простір*. 2022. № 3. С. 72–80.

53. Тимошенко М. В. Аналіз тенденцій розвитку банківського кредитування. *Економічний простір*. 2018. № 37. С. 134-145.

54. Унінець О. М. Роль банківського кредитування підприємницької діяльності в процесі взаємодії фінансового та реального секторів економіки. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2019. № 1. С. 230-245.

55. Швець Ю.О., Горбачов О.Є. Сучасний стан банківського кредитування в Україні: проблеми та перспективи. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/15_ukr/120.pdf

56. Шило Ж. С. Проблеми оцінки кредитоспроможності корпоративних клієнтів банку. *Зайнятість та соціальна інфраструктура*. № 4. 2019. С. 154–163.

ДОДАТКИ

Звіт про фінансовий стан АТ «Ідея Банк»

Активи

тис.грн.

Показник	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Грошові кошти та їх еквіваленти	104 956	106 248	339 012
у тому числі готівкові кошти	77 045	65 044	64 221
у тому числі банківські метали	5	6	6
у тому числі кошти НБУ	27 907	42 023	275 635
Кошти в інших банках	351 551	258 672	359 979
резерви під знецінення коштів в інших банках	-1 794	-1 336	-1 810
Кредити та заборгованість клієнтів	4 804 462	2 959 006	3 916 122
у тому числі кредити та заборгованість юридичних осіб	10 867	57 051	156 287
у тому числі резерви під знецінення кредитів та заборгованості юридичних осіб	-44 238	-32 687	-39 880
у тому числі кредити та заборгованість фізичних осіб	4 793 595	2 901 956	3 759 834
у тому числі резерви під знецінення кредитів та заборгованості фізичних осіб	-3 815 076	-5 564 402	-4 518 872
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	53	53	53
у т.ч. що рефінансуються НБУ	0	0	0
Відстрочений податковий актив	15 243	159 508	233 905
Основні засоби та нематеріальні активи	260 487	251 661	269 876
Інші фінансові активи	65 770	40 290	62 385
резерви під інші фінансові активи	-16 869	-17 833	-18 028
Інші активи	25 299	25 889	29 678
Чисті активи, усього	6 073 326	4 567 532	6 230 649
Усього резервів	-3 877 976	-5 617 083	-4 579 440
Загальні активи, усього	9 951 302	10 184 615	10 810 090

Продовження додатку А

Пасиви**тис.грн.**

Показник	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Кошти отримані від НБУ	0	0	0
Кошти банків	4 956	4 956	0
Кошти клієнтів	4 160 257	3 535 626	4 141 428
у тому числі кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ	880 222	808 329	1 054 947
у тому числі кошти на вимогу	527 494	594 562	683 866
у тому числі кошти фізичних осіб	3 280 035	2 727 293	3 086 482
у тому числі кошти на вимогу	500 210	553 160	559 593
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	41 532	0	435 024
Резерви за зобов'язаннями	7 912	11 270	11 326
Інші фінансові зобов'язання	149 203	111 918	165 478
Інші зобов'язання	166 367	90 282	151 371
Субординований борг	79 985	0	0
Усього зобов'язань	4 610 211	3 754 052	4 904 627

Додаток Б

Звіт про фінансові результати АТ «АБ» РАДАБАНК»

тис.грн.

Показник	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Процентні доходи	2 423 041	2 594 898	2 301 188
доходи від операцій з юридичними особами	13 663	21 011	49 535
доходи від операцій з фізичними особами	2 391 905	2 494 538	2 153 683
доходи від операцій з цінними паперами	17 473	79 349	97 970
Процентні витрати	358 094	334 015	420 919
витрати від операцій з юридичними особами	56 306	62 560	93 298
витрати від операцій з фізичними особами	297 074	270 202	327 621
інші процентні витрати	4 714	1 252	0
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати)	2 064 947	2 260 884	1 880 269
Комісійні доходи	292 985	174 590	212 897
Комісійні витрати	136 766	100 365	106 718
Чистий комісійний дохід/(Чисті комісійні витрати)	156 219	72 225	106 179
Торговий результат	11 034	46 512	28 473
результат від переоцінки	-627	-3 286	-633
результат від операцій купівлі-продажу	11 660	49 798	29 106
результат від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями	0	0	0
Інші операційні доходи	19 158	14 154	53 670
Інші доходи	10 986	7 344	26 133
Всього доходів	2 262 344	2 403 120	2 094 723
Відрахування до резервів	827 127	2 588 533	419 344
чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення кредитів та коштів в інших банках	101	-683	414
чисте (збільшення) зменшення резервів під заборгованість за наданими кредитами клієнтам	817 660	2 585 392	417 984
чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення цінних паперів	1 454	0	0

Продовження додатку Б

Адміністративні та інші операційні витрати	724 008	608 321	749 905
заробітна плата персоналу	325 177	294 032	384 571
нарахування на фонд заробітної плати	52 234	53 801	59 936
інші витрати на персонал	2 892	3 788	6 800
витрати на утримання основних засобів	77 828	76 582	82 209
експлуатаційні та господарські витрати	45 914	35 080	39 067
витрати на рекламу та маркетинг	52 005	19 368	28 685
витрати на оренду	20 296	21 158	31 442
інші адміністративні та операційні витрати	147 661	104 512	117 195
Всього витрат	1 551 136	3 196 853	1 169 249
Прибуток (збиток) до оподаткування	711 208	-793 734	925 474
Витрати на податок на прибуток	130 135	-144 098	414 164
Прибуток (збиток) після оподаткування	581 073	-649 636	511 310